

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Martin Baran

Ruská hybridní válka na Ukrajině 2014–2022

Russia's hybrid warfare in Ukraine 2014–2022

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Markéta Žídková, Ph.D., M.A.

Olomouc 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Ruská hybridní válka na Ukrajině 2014–2022“ vypracoval samostatně, s použitím uvedené odborné literatury a pramenů.

V Olomouci dne 15. 3. 2024

Martin Baran

Poděkování

Rád bych srdečně poděkoval vedoucí práce Mgr. Markétě Žídkové, Ph.D., M.A., za její odborné vedení, cenné rady, trpělivost a pravidelné konzultace po celou dobu psaní bakalářské práce. Také bych rád poděkoval svým nejbližším, kteří mě po celou dobu studia podporovali.

Obsah

Úvod.....	5
1. Konceptualizace hybridní války	9
1.1 Historie termínu „hybridní válka“	9
1.2 Hybridní válka v ruském diskurzu	12
1. 2. 1 Tzv. Gerasimova doktrína	14
1. 2. 2 „Válka nové generace, válka nového typu“	15
1.3 Sedm sektorů hybridní války.....	16
2. Pět sektorů hybridní války na Ukrajině.....	18
2.1 Diplomatický (politický) sektor	18
2. 1. 1 Ukrajina v politickém trojúhelníku	18
2. 1. 2 Politické války.....	20
2.2 Ekonomický sektor.....	21
2.3 Kybernetický (technologický) sektor	23
2.4 Sektor informací a vlivových operací	25
2. 4. 1 Trolling.....	26
2. 4. 2 Ruská vs. ukrajinská média	27
2.5 Sektor ostatních nekonvenčních metod.....	28
2. 5. 1 Vojenská cvičení.....	28
2. 5. 2 Ruský svět (Russkij mir).....	29
3. Civilní a vojenský sektor hybridní války	32
3.1 Civilní (nevojenský) sektor	33
3. 1. 1 Dobrovolnická hnutí.....	34
3. 1. 2 Civilně-vojenské jednotky.....	36
3.2 Vojenský sektor	37
3. 2. 1 Neoznačené jednotky na Krymu	37
3. 2. 2 Podpora separatistů na východní Ukrajině.....	40

3. 2. 3 Vojenská invaze v roce 2022	41
3.3 Hlavní sektory ruské hybridní války	43
Závěr.....	45
Seznam literatury a zdrojů.....	49

Úvod

V roce 2014 Rusko anektovalo Krymský poloostrov a zahájilo válku na východní Ukrajině. Tyto dva kroky vyvolaly rozsáhlou debatu o hybridním válčení. Spousta odborníků psala texty o tom, jaké hrozby se skrývají pod pojmem hybridní válka. Pojem se stal tak používaným a populárním, že ho hojně začala používat média, a tím ho rozšířila i mezi laickou veřejnost. Dostal se do novinových článků, do internetových diskuzí, ale i do bezpečnostních strategií jednotlivých států. Strach z hybridní války ze strany Ruska se rozšířil zejména v zemích střední a východní Evropy, které bývaly součástí východního bloku. Česká republika v tomto případě není výjimkou. Autor považuje tedy za důležité přispět k diskuzi o hybridní válce. Bakalářská práce konkrétně popíše, jakou podobu měla ruská hybridní válka na Ukrajině v letech 2014–2022.

Práce je časově vymezena dvěma milníky. Tím prvním je rok 2014. V tomto roce proběhla operace, která vedla k anexi Krymského poloostrova. Tato agrese oživila diskuse o ruských vojenských schopnostech, modernizaci ruské armády a vývoji ruského vojenského myšlení. (Šír, 2017) Vynesla do popředí termín hybridní válčení. Nebyl to první akt agrese ze strany Ruska v tomto století. Byli jsme svědky čečenských válek nebo války v Gruzii v roce 2008. Operace na Krymu se ale, na rozdíl od předešlých válek, lišila svým úspěšným provedením z ruské strany. Zlepšila se i schopnost Kremlu koordinovat různé nátlakové prostředky, například informační operace, kybernetickou válku, využívání médií nebo psychologickou válku. (Renz, 2016) Celá akce se navíc odehrála na pozadí zimních olympijských her v Soči, které posloužily jako mediální krytí. Druhým milníkem je rok 2022, ve kterém ruský prezident Vladimir Putin oznámil zahájení rozsáhlé pozemní, námořní a letecké invaze na Ukrajinu. Ukrajina i její spojenci, v čele s USA, tento akt odsoudili jako přímé porušení mezinárodního práva a hrubé porušení svrchovanosti země. Počátek války v roce 2022 je v práci rozebrán pouze okrajově, v rámci vojenského sektoru. Druhý měsíc války ukončuje časové vymezení této práce.

Bakalářská práce si klade za cíl analyzovat, jakou podobu mělo ruské hybridní válčení na Ukrajině v letech 2014–2022. Hlavní výzkumná otázka zní: *Jakou podobu měla ruská hybridní válka na Ukrajině v letech 2014–2022?* Metodologií práce je kvalitativní výzkum, který bude podrobně analyzovat jeden jev, a to konkrétně podobu ruské hybridní války na Ukrajině v letech 2014–2022. Metodologie výzkumu je založena na teorii, která se nazývá „sedm sektorů hybridního válčení“. Tu ve své knize *Hybrid Warfare: Security and Asymmetric Conflict in International Relations* (2021) definoval Mikael Weissmann. Při vytváření a

konceptualizaci sektorů vycházel z dat Mezinárodního institutu pro strategická studia (IISS), Evropského centra pro boj s hybridními hrozbami (Hybrid CoE), švédské bezpečnostní doktríny a bezpečnostních dokumentů Severoatlantické aliance a Evropské unie. Jedná se o: 1. diplomatický sektor, 2. ekonomický sektor, 3. kybernetický (technologický) sektor, 4. sektor informačních a vlivových operací, 5. sektor nekonvenčních metod, 6. civilní (nevojenský) sektor a 7. vojenský sektor. Weissmann následně ve své práci sektory používá k tomu, aby určil, jak velkou roli v nich hraje armáda. Teorii sedmi sektorů bakalářská práce aplikuje na ruskou hybridní válku na Ukrajině ve vymezeném časovém období 2014–2022.

Bakalářská práce se skládá ze tří hlavních kapitol. První kapitola je věnována teoretickému rámci a představení klíčových milníků ve vývoji konceptu termínu „hybridní válka“. Každý odborník na tento pojem nahlíží trochu jinou perspektivou. Poprvé se objevil v diplomové práci majora Williama J. Nemetha v rámci jeho výzkumu čečenských válek z roku 2002. Upozornil v něm na to, že se v čečenských válkách nejednalo o klasickou partyzánskou válku, kterou vedli Čečenci proti Rusům. Odlišná byla hlavně v kombinaci a využití moderních komunikačních technologií v reálném čase mezi jednotkami, které se velkých partyzánských operací zúčastnily. (Nemeth, 2002) Kapitola bakalářské práce popíše základní milníky ve vývoji konceptu z pohledu západních autorů, a poté také z ruské perspektivy. Té se bude věnovat druhá část první kapitoly. Pro porozumění je nutné se na pojem podívat z obou dvou úhlů pohledu. Termín „hybridní válka“ se totiž v ruském oficiálním diskurzu používá zejména k sekuritizaci tématu. „Je to termín, který označuje potencionální hrozby, jež byly dříve vynechány z ruských vojenských analýz, a tím rozšiřuje paletu nebezpečí, která jsou vnímána jako ta, jimž Rusko čelí.“ (Weissmann, Nilsson, Thunholm, & Palmertz, 2021, s. 24) Konec první kapitoly bude věnován představení konceptu sedmi sektorů hybridního válčení od Mikaela Wiessmanna.

Druhá kapitola se zaměří na samotnou analýzu hybridní války na Ukrajině. Cílem druhé kapitoly je aplikovat prvních pět sektorů Mikaela Weissmanna. Jedná se o sektor diplomatický, ekonomický, kybernetický, informační a sektor nekonvenčních metod. Každý sektor bude mít svou vlastní podkapitolu a zaměří se na konkrétní situace, které se staly mezi lety 2014–2022, kdy byl v hybridní válce využit. Podkapitoly jednotlivých sektorů ukazují na jednotlivých situacích, jakou podobu může mít hybridní válka v daném sektoru. Pokud je v rámci daného sektoru využívána určitá taktika, která byla hojně zmiňována v použitých zdrojích (například trolling, vojenská cvičení atd.), je jí věnována větší pozornost v rámci samostatné, menší podkapitoly.

Třetí kapitola se věnuje aplikaci posledních dvou sektorů, tedy civilního a vojenského. Tyto dva sektory spolu velmi úzce souvisejí. Je to z toho důvodu, že oba dva operují na stejném bojišti. Jejich vzájemná schopnost (či v opačném případě neschopnost) spolupracovat je často rozhodujícím faktorem v hybridní válce. Bakalářská práce je tedy separuje od ostatních pěti sektorů a věnuje jim značnou část třetí kapitoly. V pořadí šestý sektor (civilní) je jako jediný sektor analyzován z ukrajinské perspektivy. Je to z toho důvodu, že civilní sektor pojednává o spolupráci civilistů a vojáků, v rámci jednoho bojiště. Na ruské straně k takové spolupráci v rámci této hybridní války nedochází. Předmětem zkoumání Civilního sektoru bude tedy spolupráce ukrajinských občanů s vojáky. Poslední Vojenský sektor naváže na použití všech tří typů ruských jednotek, které jsme mohli v hybridní válce ve vymezeném časovém období 2014–2022 vypořádat. Bude se jednat o tzv. „malé zelené mužíky“, prorusky orientované separatisty, a nakonec i samotné ruské vojáky. Konec třetí kapitoly bude věnován shrnutí důležitosti všech sektorů. Cílem je diskutovat, které sektory hrály v ruské hybridní válce na Ukrajině hlavní roli.

Odpověď na výzkumné otázky bude založena na odborné literatuře, politických dokumentech, novinových článcích a metodologickém postupu. Mezi hlavní české zdroje se řadí zejména tři knihy, a to *Za zrcadlem: hybridní válka jako staronový fenomén mezinárodních vztahů* od autorů Jaroslava Kurfürsta a Jana Paďourka. Monografie vyšla v roce 2021 za podpory Akademie věd České republiky. Tato práce pomohla s konceptualizací pojmu a autorovi bakalářské práce dala pevný teoretický základ v problematice. Významně přispěla také do kapitoly o kybernetickém sektoru, neboť i jedna z kapitol této knihy se samostatně věnuje kyberprostoru. Stala se i odrazovým můstkem pro hledání dalších primárních i sekundárních zdrojů. Dále kniha *Ruská agrese proti Ukrajině*, autor Jan Šír, politolog a specialista na postsovětský prostor. Monografie se zaměřuje jen na ruské hybridní válčení na Ukrajině. Nejprve ho teoreticky ukotvuje a následně rozebírá konkrétní hybridní operace. Následně na konci diskutuje i dopady hybridního válčení na západní organizace, jako NATO nebo EU. Autor bakalářské práce se zde inspiroval strukturou rozvržení kapitol a podkapitol. Zároveň významně obsahově přispěla do kapitoly o ekonomickém (energetickém) sektoru a také do podkapitoly o pojmu „Ruský svět“. I Šír těmito dvěma problematikám věnuje ve své knize samostatnou kapitolu. Třetí kniha *Cesta z Ruska* vyšla v roce 2023. Autorem je Zdeněk Kříž, politolog a vedoucí katedry mezinárodních vztahů na Masarykově univerzitě. Monografie doplnila autorovi znalosti v problematice, zejména v závěrečné fázi hybridní války v roce 2022, o které

především knihy nemohly informovat. Kniha přispěla zejména do závěru kapitoly o vojenském sektoru. Kříž detailně popisuje, jak se postupem prvních týdnů ruské invaze měnila taktika boje.

Práce využívá primární i sekundární zdroje. Mezi primární zdroje se řadí web kremlin.ru. Z tohoto webu pocházejí oficiální anglické přepisy projevů ruského prezidenta Vladimira Putina. Mezi další primární zdroje se řadí report Cybersecurity & Infrastructure security agency z jejich vyšetřování kybernetických útoků proti ukrajinské infrastruktuře nebo dokument Severoatlantické aliance (NATO) *BI-SC Input for a New NATO Capstone Concept for The Military Contribution to Countering Hybrid Threats*, který pojednává o hybridních hrozbách. Mezi sekundární zdroje se řadí výzkum s názvem *Russia's Hybrid War in Ukraine*. Provedl ho András Rácz, odborník na bezpečnostní politiku Ruska a post-sovětských zemí, pod záštitou Finského institutu mezinárodních vztahů (FIAA) v Helsinkách. Novodobou definici, ze které vychází i většina autorů v problematice, přinesl do odborné diskuze Frank G. Hoffman v článku *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*. Dr. Frank G. Hoffman je bývalým důstojníkem americké námořní pěchoty. V roce 2017 spolupracoval i na Národní obranné strategii Spojených států. Dalším sekundárním zdrojem je například kniha *Hybrid Warfare: Security and Asymmetric Conflict in International Relations* autoři Mikael Weissmann, Niklas Nilsson, Per Thundolm a Bjorn Palmertz. Kniha rozebírá koncept hybridní války v rámci tzv. bezpečnostních výzev šedé zóny. Šedá zóna je označení pro situaci mezi dvěma státními nebo nestátními aktéry, kteří se nacházejí mezi stavem míru a válkou. Z této knihy pochází i stěžejní teorie sedmi sektorů. Při analýze jednotlivých sektorů byl velmi nápomocný i výzkum *Russia and hybrid warfare: Identifying critical elements in successful applications of hybrid tactics*. Ten vypracoval kapitán letectva Spojených států amerických Seth B. Neville v roce 2015.

1. Konceptualizace hybridní války

První kapitola se věnuje teoretickému ukotvení tématu. Pro pochopení složitosti a komplexnosti pojmu je potřeba si na začátku udělat krátký historický exkurz. Bez znalosti historického vývoje pojmu „hybridní válka“ nemůžeme pochopit, proč se situace na Ukrajině označuje jako „hybridní válka“. Kapitola se následně věnuje dalšímu teoretickému základu problematiky. Představeni jsou nejprřednější odborníci v oboru a jejich stěžejní práce, které měly na vývoj pojmu významný dopad. Zmíněni jsou nejen západní autoři a jejich pohledy na problematiku, ale také přední ruští autoři. Vnímání hybridní války je totiž v zemích západní Evropy odlišné od Ruska. Samostatná podkapitola je věnována i termínu „Gerasimova doktrína“, který můžeme najít prakticky ve všech odborných pracích na dané téma. Na konci kapitoly bude teoreticky představen koncept sedmi sektorů hybridní války, který je v následujících dvou kapitolách aplikován na ruské hybridní válčení na Ukrajině.

1.1 Historie termínu „hybridní válka“

Nejznámějším autorem a zároveň hlavním popularizátorem termínu „hybridní válka“ je Frank G. Hoffman. Ve své práci *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Warfare* Hoffman uvádí, že prvním, kdo použil spojení „hybridní válka“ je R. Walker. Walker v roce 1998 takto označil expediční jednotky námořní pěchoty jako „hybrid force for hybrid wars“. Popisoval hybridní válčení jako akt, který je ve styku mezi konvenčním válčením a akcemi speciálních sil. V textu uznal, že války nikdy nebyly jen konvenční nebo jen nekonvenční. (Walker, 1998) Hoffman nicméně definici hybridních válek od Walkera posouvá dále. Ve své práci Hoffman zmiňuje, že „hybridní hrozby zahrnují celou škálu různých způsobů vedení války, včetně nepravidelných taktik a formací, teroristických činů a kriminálních aktů.“ Zároveň se dle něj zvyšuje motivace států využívat netradiční techniky a způsoby vedení války. Vyzývá proto k přehodnocení priorit v oblasti obrany. Tento apel měl být cílen pro americkou vládu a byl naprosto přelomovým krokem ve vývoji termínu. Poprvé se totiž dostává do povědomí, že jde o konkrétní hrozbu, která začíná státům působit problémy, a je nutné se s ní vypořádat na státní úrovni. Dříve se hybridní války spojovaly jen s nestátními aktéry, jako byly různé teroristické organizace. Hoffman ale zároveň upozorňuje, že vznik hybridních válek neznamená zánik těch „klasických“ konvenčních válek. „Budoucnost nelze vysvětlit jednoduchou binární volbou. Spojené státy (v práci tento apel adresuje ale i spojencům USA, pozn. autora) si nemohou představovat všechny budoucí hrozby jako státní a zcela konvenční. Ani bychom neměli předpokládat, že státní konvenční konflikty odešly na smetiště dějin. Státně založený konflikt je méně pravděpodobný, ale rozhodně není vymřelý.“ (Hoffman, 2007, s. 57)

Mezi další významné autory v problematice patří András Rác. Oproti Hoffmanovi ale ve své práci s názvem *Russia's Hybrid War in Ukraine: Breaking the Enemy's Ability to Resist* zmiňuje jiného autora, který dle Ráce poprvé použil termín „hybridní válka“. Je jím William J. Nemeth, kterého Rác považuje za prvního autora zmiňující termín „hybridní válka“. Nemeth propojil termín přímo s taktikou, kterou používali Čečenci ve svých válkách proti Rusku. Tvrdil, že čečenská společnost se velmi efektivně připravila k válce a poskytla tak širokou podporu bojům prostřednictvím svých rodinných vazeb. Velitelé se tak kromě vojenské loajality svých podřízených mohli opřít také o loajalitu, zakládající si na příbuzenských vztazích s civilním obyvatelstvem. Čečenci kladli velký důraz na flexibilitu, což jim umožňovalo rychle přecházet z taktiky partyzánské války na konvenčnější a přímočařejší taktiku a zase zpět, v závislosti na ruských krocích. (Nemeth, 2002) Definici taktiky uzavřel následovně. „Ačkoliv nejsou pravými partyzány, nelze je zařadit ani mezi konvenční síly.“ (Nemeth, 2022, s. 54.)

Na Nemetha navázal John McCuen v časopise *Military Review* v roce 2008. „Hybridní války jsou tedy kombinací symetrické a asymetrické války, v níž zasahující síly vedou tradiční vojenské operace proti nepřátelským vojenským silám a cílům a současně se musí – a to mnohem rozhodněji – snažit získat kontrolu nad místním obyvatelstvem v bojové zóně tím, že je zajistí a stabilizují (stabilizační operace).“ (McCuen, 2008, s. 108) Po této definici rozdělil hybridní válčení na tři fronty. První frontou je konvenční bojiště. Druhou je bojiště, na němž bojuje obyvatelstvo napadené země. Zde je potřeba se vypořádat s nepřátelsky naladěnými místními obyvateli a získat si jejich přízeň například i tím, že se zajistí jejich bezpečnost. Dalšími kroky pak jsou obnova místní správy, obnova místních služeb a hospodářská pomoc. Třetí frontou je mezinárodní prostředí. Ospravedlnit si intervenci nebo válku na mezinárodní politické scéně a tím vyhrát hybridní válku. (McCuen, 2008) McCuen se začal jako první autor věnovat i tomu, jak efektivně hybridní válku vést a vyhrát ji. „V hybridní válce dosáhneme požadovaných konečných stavů pouze tím, že vedení konvenčních operací pečlivě zohlední, jak se zničení nebo neutralizace vládních, politických, bezpečnostních a vojenských struktur nepřátelského státu projeví v dlouhodobém horizontu.“ (McCuen, 2008, s. 111) Dále dle něj je potřeba k vítězství kontrola domovského obyvatelstva prostřednictvím takového přístupu, který bude podporovat jeho legitimitu. A v neposlední řadě také získání a udržení podpory pro válku na domácí frontě a v mezinárodním společenství. (McCuen, 2008) Apeloval, aby západní státy přestaly brát hybridní válku a konvenční válčení jako dvě samostatně oddělené jednotky. Vidíme tedy zde podobný apel, jako u Hoffmana, aby se státy více zabývaly hybridní válkou.

Na intenzitě nabraly debaty o hybridním válčení zejména v letech 2013–2014. V únoru 2013 vyšel v časopisu *Vojenno-promyšlennyj kurjer* (Vojensko-průmyslový kurýr) článek náčelníka generálního štábu Valerije Gerasimova. Ten popsal nový způsob válčení, jehož těžiště leží mimo konvenční vojenské operace. „V 21. století jsme svědky tendence ke stírání hranic mezi válečným a mírovým stavem. Války se již nevyhlašují a poté, co začnou, probíhají podle neznámé šablony. Samotná „pravidla války“ se změnila. Vzrostla role nevojenských prostředků k dosažení politických a strategických cílů, které v mnoha případech svou účinností předčily sílu zbraní.“ (Gerasimov v Galeotti, 2013) Jeho článek se stal terčem nespočtu autorů a odborníků nejen na hybridní válčení, ale také na bezpečnostní strategii. Spousta západních autorů se zabývala analýzou Gerasimova článku. Proto mu bude v rámci této bakalářské práce věnována samostatná podkapitola.

Část Gerasimova článku přeložil a publikoval na svém blogu Mark Galeotti. Text opoznámkoval svými myšlenkami a při hledání názvu, jak by článek mohl pojmenovat, mu dal název *Gerasimova doktrína a ruská nelineární válka*. Spojení Gerasimova doktrína se následně ustálilo jako výraz, který označuje původ všech ruských myšlenek o hybridním válčení. Popularitu pojmu dokládá i fakt, že vyhledávání hesla „Gerasimova doktrína“ na Googlu 20. září 2017 přineslo zhruba 17 100 výsledků. (Galeotti, 2018) Stalo se tak přesto, že sám Galeotti v poznámkách upozorňoval, že nejde o doktrínu jako takovou, a že tato formulace je pouze zástupným znakem pro myšlenky, které se v ruském vojenském myšlení vyvíjejí.

Ve veřejném diskurzu nastal velký průlom, když NATO výraz hybridní válka použilo v jednom z jejich oficiálních videí. Ve videu NATO Review, zveřejněném 3. července 2014, mluví různí představitelé organizace o ruské taktice a jaká by na ni měla být odpověď. Video dostalo název *Hybrid war – hybrid response?* Krátce poté termín použil i deník Washington Post a následovalo další rozšíření výrazu. Během summitu NATO ve Walesu koncem září byla v prohlášení hybridní válka popsána jako „široká škála otevřených a skrytých vojenských, polovojenských a civilních opatření ... používaných ve vysoce integrovaném provedení“ (Rácz, 2015). Dále také bylo v textu *Wales Summit Declaration*, který vydalo NATO na oficiálních stránkách po summitu, zmíněno, že „Zajistíme, aby NATO bylo schopno účinně čelit specifickým výzvám, které představují hrozby hybridní války, při níž se ve vysoce integrovaném designu používá široká škála otevřených i skrytých vojenských, polovojenských a civilních opatření. Je nezbytné, aby Aliance disponovala nezbytnými nástroji a postupy potřebnými k odvrácení a účinné reakci na hrozby hybridní války a schopnostmi k posílení národních sil.“ (NATO, 2014, nato.int) Výraz hybridní válka se stal terminologií používanou

při popisu nového způsobu vedení války Ruskem, tak jak byl představen na Krymu a na východní Ukrajině. Zároveň se pojem dostal i mezi širokou veřejnost, hlavně zásluhou médií.

Pojem prošel určitým vývojem. Původně jej využil Nemeth, když mluvil o flexibilním, napůl regulérním a napůl neregulérním vedení války Čečenců. Později se vyvinul k popisu kombinované války spočívající ve spoléhání se na konvenční zbraně, neregulérní válku a metody terorismu. Takto termín využil Hoffman v roce 2008, když hovořil o Iráku. Ke stejné významové proměně docházelo i mezi lety 2014–2022, kdy se hybridní válka postupně spojovala výhradně s popisem ruské operace na Krymu a na východní Ukrajině (Rácz, 2015).

1.2 Hybridní válka v ruském diskurzu

Už v devadesátých letech minulého století byla v Rusku populární debata o „měkké síle“ a „chytré síle“, z níž se Rusové snažili si vzít ponaučení a začlenit ji do svých úvah o způsobech mezinárodní soutěže. „Velkými tématy se staly informační nebo síťové války, o kterých publikovali zejména bývalí vojáci nebo příslušníci KGB, jako Igor Panarin.“ (Kurfürst & Paďourek, 2021, s. 301) Pod vedením generála Machmuta Garejeva byl vydáván časopis *Informacionnyje vojny* (Informační války) a Rusové začali obnovovat svůj aparát propagandy a studovat její nové technologické možnosti. (Kurfürst & Paďourek, 2021) Navíc byly do ruského jazyka přeloženy hned i první texty již zmíněného Hoffmana o hybridní válce. Garejev vydal v roce 1995 knihu *If war Comes Tomorrow?* kde tvrdil, že technologický pokrok zásadně změnil válčení, a to jak ve vztahu k stále ničivějším účinkům konvenčních zbraní, tak ke vzniku zcela nových forem zbraní. Už on považoval informační válku za nedílnou součást a často rozhodující prvek budoucích ozbrojených konfliktů. (Rácz, 2015)

Na rozdíl od jiných postkomunistických států byla v ruském státním aparátu, včetně silových složek, zachována téměř absolutní personální kontinuita. Sovětské dědictví včetně jeho metod střetu se Západem tak z ruského systému nikdy nevymizelo. (Kurfürst & Paďourek, 2021) Ruští vojáci se učili moderní válečné teorii a praxi především studiem západní diskuze a operací NATO nebo USA. Od nástupu Vladimira Putina do Kremlu v roce 2000 začala probíhat základní konsolidace ruských silových složek. (Kurfürst & Paďourek, 2021) Rusko začalo investovat do projektů, které by posílily jeho schopnost informačně pronikat do mezinárodního prostředí – globální televize RTV, vládní nástroje, nadace Russkij mir. Začali se také učit využití kybernetického prostoru.

Nové schopnosti byly vyzkoušeny v roce 2007 v Estonsku. Tamní vláda rozhodla o přemístění sochy Bronzového vojáka¹ z centra Talinu na vojenský hřbitov na okraj města. Toto rozhodnutí vyvolalo pobouření v ruskojazyčných médiích a rusky mluvící lidé vyšli do ulic. Protesty ještě vystupňovaly nepravdivé ruské zprávy, které tvrdily, že socha a nedaleké sovětské válečné hroby jsou zničeny. (McGuinness, 2017) Od 27. dubna bylo Estonsko zasaženo rozsáhlými kybernetickými útoky, které v některých případech trvaly několik týdnů. Online služby estonských bank, médií a státních orgánů byly vyřazeny z provozu. BBC uvádí, že přímé důkazy o tom, že útoky provedla ruská vláda, neexistují. Útoky měly ale ruské IP adresy, online instrukce byly v ruštině a estonské výzvy Moskvě o pomoc byly ignorovány. Jeden estonský vládní úředník pod podmínkou zachování anonymity řekl BBC: „Důkazy naznačují, že kybernetický útok byl zorganizován Kremlem a záškodnické gangy se pak chopily příležitosti, aby se připojily a udělaly svůj díl útoku na Estonsko“. (McGuinness, 2017)

O rok později hybridní taktiky Rusko aplikovalo i v Gruzii. Válka zde sice byla vedena konvenčním způsobem, můžeme ale vidět i jisté hybridní taktiky. Rusko-gruzínská válka představovala první válku v historii, kdy se koordinoval kybernetický útok s konvenčními vojenskými operacemi. (Beehner, 2018) Povahou byly podobné těm v Estonsku. Jednalo se o poškozování vládních, zpravodajských a finančních webových stránek. Nejvyšší míra online aktivit se shodovala s přesunem ruských tanků do Jižní Osetie². (Beehner, 2018) Tím, že Rusko znemožnilo gruzínské vládě reagovat a komunikovat, vytvořilo čas a prostor pro utváření mezinárodního narativu v kritických prvních dnech konfliktu. Digitální útoky, které se časovaly s konvenčními útoky Ruska, naznačovaly změnu taktiky vedení války. Ruská vláda a armáda získala několik poučení z Gruzie. Učinily z ní zásadní reformy své konvenční armády a zároveň vyvinuly dokonalejší hybridní metody, které následně mohly aplikovat na Ukrajině v roce 2014.

¹ Socha Bronzového vojáka byla odhalena sovětskými úřady v roce 1947. Původně se jmenoval „Pomník osvoboditelům Talinu“. Pro rusky mluvící obyvatele Estonska představuje symbolické vítězství SSSR nad nacismem. Pro etnické Estonce ale vojáci Rudé armády osvoboditeli nebyli. Jsou vnímáni jako okupanti a Bronzový voják je bolestným symbolem půlstoletí sovětského útlaku. Informace pocházejí z článku BBC, dostupného z <https://www.bbc.com/news/39655415>

² Jižní Osetie je provincie Gruzie, do které v roce 2008 poslal tamější prezident Michail Saakašvili vojáky, aby potlačili osetinské separatisty, kteří ostřelovali gruzínské vesnice. Rusko se postavilo na stranu separatistů a zahájilo pětidenní konflikt, který skončil tím, že se ruské jednotky dostaly na dostřel hlavního města Tbilisi. Agresivní reakce Moskvy potvrdila fakt, že Rusko aspiruje na obnovu jeho moci v blízkém pohraničí. Zároveň připravila půdu pro další válku, tu ukrajinskou. Informace pocházejí z článku portálu history, dostupného z <https://www.history.com/news/russia-georgia-war-military-nato>

1. 2. 1 Tzv. Gerasimova doktrína

Velkou debatu započal v roce 2013 zmíněný Gerasimův článek na téma vývoje válečnictví. Uvedl v něm, že „jakmile jsou hybridní operace zahájeny, zahrnují celou škálu politických, kulturních, humanitárních, informačních i ekonomických opatření včetně potenciálu místního obyvatelstva“. (Gerasimov v Galeotti, 2013) Klíčová je informační převaha nad cílovou zemí. Autor přikládal velký význam koordinaci mezi různými státními agenturami, stejně jako mezi vojenskými, zpravodajskými a informačními operacemi. Skutečnost, že fungující stát může být během několika dní uvržen do chaosu a občanské války a stát se obětí vnější intervenci, slouží Gerasimovi jako úvodní prozření. Přechází ke způsobům, jakými se válka a válečné konflikty projevují. Velký význam přikládá užití nevojenských prostředků k dosažení strategických cílů. Pravidelné konvenční síly by se měly nasadit do akce až v pozdních fázích konfliktu, často pod rouškou mírových sil nebo sil krizového řízení. Operace v Gruzii Gerasimovi ukázala, že chybí jednotný přístup k nasazení ozbrojených sil mimo ruské území. (Gerasimov v Galeotti, 2013) Právě proto sepsal svůj článek a publikoval ho v časopise Vojensko-průmyslový kurýr, neboť jeho cílové publikum nebyly ruské ozbrojené síly a už vůbec ne západní publikum, ale ruské vysoce postavené politické špičky.

Někteří západní autoři mylně interpretovali jeho text jako odklon Ruska od konvenčních metod. Olef Fridman (2019) upozornil ve své práci na část Gerasimova textu, která uvádí pravý opak. „Bez ohledu na rostoucí význam nevojenských prostředků při řešení mezistátních konfrontací, role vojenských prostředků je stále větší. Ozbrojených sil při zajišťování bezpečnosti státu by tedy klesat nemělo, ale růst ano.“ (Gerasimov ve Fridmanovi, 2019, s. 106) Přestože tento článek vzbudil obrovskou vlnu diskuze, Gerasimův pohled se nějak nelišil od pohledu, který zastávali odborníci na západě. Stejně jako oni Gerasimov předpokládá méně rozsáhlé válečné operace, větší využívání kybernetiky, robotiky, prolínání útoku a obrany. (Gerasimov ve Fridmanovi, 2019)

Fridman považuje za mylnou interpretaci Gerasimovy doktríny například práci autorky Betinu Renz a její práci *After „hybrid warfare“, what next? Understanding and responding to contemporary Russia* (2016). Renz ve svém textu vyzdvihuje doktrínu jako důkaz toho, že ruská armáda o svých budoucích válkách začala smýšlet jiným způsobem. „V roce 2013 upozornil generál Valerij Gerasimov, šéf ruských ozbrojených sil, ve svém článku, který formuloval to, co se stalo známým jako „Gerasimova doktrína“. V ní vyložil, jaký typ války si hlavní protivníci Ruska i samotná ruská armáda představují do budoucna.“ (Renz, 2016, s. 22)

Fridman tedy v rámci hybridních válek nepřikládá textu Gerasimově doktríně tak velkou váhu, jako Renz. Je to důkaz toho, že vnímání doktríny se mezi jednotlivými autory výrazně liší.

1. 2. 2 „Válka nové generace, válka nového typu“

Válka nové generace (vojny novogo pokolenija / new generation warfare) je termín, který je v ruské diskuzi ustálenější než hybridní válka. Pojem se poprvé objevil v roce 2008 ve vojenském časopisu *Военная мысль* (Vojenské myšlení). Autoři plukovník Sergej Čekinov a generálporučík Sergej Bogdanov, napsali mezi lety 2010 až 2017 na toto téma několik článků. Největší pozornosti se dostalo jejich článku z roku 2013. Nejdůležitějším bodem bylo, že válka nové generace bude vedena „podle pravidel a zvyklostí té strany, která je nejlépe připravena uplatnit nedávné průlomy ve válečné ekonomice a technologiích.“ (Thomas, 2020) Hlavním cílem války nové generace je zničit ekonomický potenciál nepřítele a udržet člověka mimo bojový prostor. Hlavní myšlenky, které Čekinov a Bogdanov rozvíjely, navazovaly na Vladimira Slipčenk³. Čekinov s Bogdanovem sepsali seznam pouček, které si vzali z války v zálivu v 90. letech. V poučkách mimo jiné zaznělo, že „Technologická převaha ruší početní výhodu protivníka.“ (Thomas, 2020, s.7) Dále se také pozastavovali nad tím, že elektronické operace musí být zahájeny souběžně s leteckou ofenzivou a námořní ofenzivou, nebo že neexistovaly žádné jasné dělicí linie mezi armádami. (Chekinov & Bogdanov, 2013)

Mezi hlavní aspekty války nové generace řadí informační a psychologickou válku, s cílem dosáhnout převahy na území protivníka. Využití masmédií, náboženských organizací, veřejných hnutí a nevládních organizací, hraje velmi důležitou roli. Jako rozhodující vidí informační prostředí, kde se odehrává největší část války, a také v tomto sektoru probíhají rozhodující bitvy války. (Thomas, 2020, s. 8)

Důležitým způsobem, jak předem snížit funkčnost nepřátelských ozbrojených sil, je oklamání a podplacení vládních a vojenských činitelů v cílové zemi. Proto Čekinov a Bogdanov tvrdí, že tam musí být rozmístěni tajní agenti, kteří budou řádně vedeni a zásobováni finančními prostředky, aby mohli páchat teroristické činy, provádět provokace a vyvolávat chaos a nestabilitu. (Chekinov & Bogdanov, 2013) Autoři rovněž předpokládají příchod mezinárodních

³ Vladimir Slipčenko byl ruský vojenský teoretik. Zesnulý generálmajor vypracoval vlastní koncepci s názvem „války šesté generace“. Hlavním znakem této války je využívání zbraní s velkým odstupem. Nejdůležitější prvek byl tedy nazván bezkontaktní válkou, na rozdíl od tradiční kontaktní války čtvrté generace. Slipčenko prohlásil, že v budoucí válce vzroste role bezkontaktního vedení války s využitím systémů dlouhého dosahu, přesně naváděné munice, využití družic atd. Jako příklad války šesté generace označil operaci Pouštní bouře. Apeloval na Rusko a zdůraznil, že musí vyvinout vlastní válečné schopnosti, které budou odpovídat válce nové generace. Informace pocházejí z think-tanku Modern War Institute, dostupné z <https://mwi.westpoint.edu/the-russian-way-of-war-in-ukraine-a-military-approach-nine-decades-in-the-making/>

ozbrojenců do cílové země, aby se situace ještě více naklonila na jejich stranu. Před zahájením vojenské fáze lze očekávat rozsáhlé průzkumné a podvrtné mise, které využívají všechny možné prostředky a metody sběru informací s cílem lokalizovat a zmapovat nepřátelské vojenské jednotky a kritickou infrastrukturu. (Thomas⁴, 2020) Na rozdíl od úvodní fáze, závěrečné fázi války nové generace Čekinov s Bogdanovem nevěnují tolik prostoru. I to značí, jakou fázi považují za důležitější.

1.3 Sedm sektorů hybridní války

Mikael Weissmann ve své monografii z roku 2021 *Hybrid Warfare: Security and Asymmetric Conflict in International Relations* definoval sedm sektorů hybridního válčení. Při konceptualizaci sektorů vycházel z dat Mezinárodního institutu pro strategická studia (IISS), Evropského centra pro boj s hybridními hrozbami (Hybrid CoE), švédské bezpečnostní doktríny a bezpečnostních dokumentů Severoatlantické aliance a Evropské unie. Weissmannovi toto rozdělení sloužilo především k tomu, aby určil, jak velkou roli hrají armádní složky v jednotlivých sektorech hybridního válčení. Jedná se o:

1. Diplomatický sektor
2. Ekonomický sektor
3. Kybernetický (technologický) sektor
4. Sektor informačních a vlivových operací
5. Sektor nekonvenčních metod
6. Civilní (nevojenský) sektor
7. Vojenský sektor

Analyzováním jednotlivých sektorů docílíme identifikace klíčových hybridních útoků na Ukrajinu. Sedm sektorů nezapadá pouze k západnímu pojetí hybridní války, ale dobře zapadá i do ruského chápání. Weissmann totiž aplikuje sektory na schematizaci války nové generace, kterou nastínili Čekinov s Bogdanovem. Osm fází podrobně definuje ruskou hybridní válku. Kombinací sedmi sektorů a osmi fází hybridní války Weissmann zjišťuje, jak velkou roli hraje využití armádních prostředků v jednotlivých fázích hybridního válčení. Snaží se takto konceptualizovat šedou zónu, která vzniká mezi mírem a válkou, a kdy není jasné, zda došlo k útoku, či nikoliv.

⁴ Timothy Thomas je analytikem v Úřadu zahraničních vojenských studií ve Fon Leavenworthu v Kansasu. Thomas působil jako ředitel sovětských studií v Ruském institutu armády Spojených států (USARI) v německém Garmischi. V současné době publikuje v časopise *European Security*. Informace pochází ze stránek Foreign Policy Research Institute, dostupné z <https://www.fpri.org/contributor/timothy-thomas/>

Samotný pojem „hybridní válka“ nemá ustálenou jednu definici, každý autor si hybridní válku definuje trochu jinak. Tato práce vychází ale z definice od autora sedmi sektorů, Mikaela Weissmanna. Ten definoval hybridní válku následovně: „Hybridní válka se stala základním pojmem západního vojenského diskurzu a používá se jako zkratka pro válku, která kombinuje konvenční, nekonvenční a nevojenské prostředky.“ (Weissmann, Nilsson, Thunholm, & Palmertz, 2021, s. 83) Jedná se tedy o využití všech dostupných prostředků k válčení. Využitelné prostředky se sdružují pod jednotlivé sektory. Jejich analýza bude předmětem následujících dvou kapitol.

2. Pět sektorů hybridní války na Ukrajině

Druhá kapitola práce se zaměří na aplikování prvních pěti sektorů hybridní války na hybridní operace Ruska proti Ukrajině v letech 2014–2022. Cílem druhé kapitoly je analyzovat, jakou podobu mělo ruské hybridní válčení v prvních pěti sektorech hybridní války. Předmětem analýzy bude tedy konkrétně sektor diplomatický, ekonomický, kybernetický, informační a sektor nekonvenčních metod. V každé podkapitole jsou uvedeny konkrétní kroky ruské hybridní agrese, které spadají pod daný sektor. Aby mohly být prostředky ruské agrese uvedeny pod jednotlivý sektor, musely začít, skončit, nebo mít přesah do let 2014–2022.

2.1 Diplomatický (politický) sektor

Rusko nikdy nemělo aspirace integrovat se do západních struktur. Vzájemná podezřivost mezi Ruskem a západními spojenci byla přítomna neustále. Vzájemná nedůvěra dosáhla svého vrcholu v roce 2014, kdy Rusko obsadilo poloostrov Krym a ruští separatisté obsadili Doněck a Luhansk. (Kobrynskaya, 2014) „Od té doby vztahy mezi Ruskem a Západem někteří autoři charakterizují jako novou studenou válku“. (Kobrynskaya, 2014, s. 1.)

Jedním z prvků této nové studené války je soupeření o co největší nezávislost a udržení statusu v nově vznikající globální mocenské rovnováze. Velmoci se snaží neztratit svou tvář a dokázat ostatním, nově vzniklým nezávislým státům, že se vyplatí být na jejich straně. (Kobrynskaya, 2014) Na to navazuje druhý prvek, a to je posilování vlastního postavení prostřednictvím budování koalic, což vede k různým integračním projektům mezinárodních organizací. A právě toto soupeření vedlo k začátku ukrajinské krize. Od rozpadu Sovětského svazu Rusko svou politikou usiluje o integraci v Eurasii, zejména prostřednictvím Celní unie, Eurasijské hospodářské unie a Organizace smlouvy o kolektivní bezpečnosti.

2. 1. 1 Ukrajina v politickém trojúhelníku

Zrušení plánovaného vstupu Ukrajiny do EEU bylo zlomovým bodem ve vztazích mezi Ruskem a Ukrajinou. Ukrajina se ocitla v tzv. trojúhelníku, společně s EU a Ruskem. Takto nazval Vsevolod Samokhvalov i svou práci *Ukraine between Russia and the European Union: Triangle Revisited* (2015). Zejména západ země byl na Ukrajině v roce 2013 velmi proevropsky a demokraticky smýšlející. EU nabídla Ukrajině asociační dohodu, která ji měla přidružit k Evropě. Janukovyč tedy na poslední chvíli odřekl⁵ svůj podpis asociační dohody. Tímto činem

⁵ Podle ruského prezidenta Vladimira Putina se nejednalo o odřeknutí smlouvy, nýbrž o odložení. V jeho projevu z roku 2014 zaznělo: „Je těžké uvěřit, že vše začalo technickým rozhodnutím prezidenta Janukovyče odložit podpis asociační dohody mezi Ukrajinou a Evropskou unií. ... on neodmítl dokument podepsat, pouze ho

spustil tzv. Euromajdan⁶. Zpočátku odřeknutí asociační dohody EU vyvolalo jen velmi malé protesty. Do ulic šli především studenti. (Mokryk & Padevět, 2023) Zlom nastal 30. listopadu 2013, kdy jednotky těžkooděnců „Berkut“ brutálně zmlátily studenty, kteří poklidně protestovali. „Podle všeho se stát, řízený Janukovyčem, rozhodl ukázat svaly a použít tento zákrok jako výhrůžku pro celou společnost. Zkrátka, stát se rozhodl ukázat, kdo je tady pánem. Ošklivě se ale přepočítal. (Mokryk & Padevět, 2023, s. 116) Tento krok spustil masové protesty, které začaly 1. prosince 2013. Do ulic vyšly stovky tisíc demonstrantů, které smetly policejní zátaras a začaly stavět ve městě barikády.

Protesty se konaly po celou zimu na přelomu let 2013 a 2014. Čím déle protesty trvaly, tím více upadala moc prezidenta Janukovyče. Bod zlomu přišel koncem února v roce 2014. V průběhu několika únorových dnů na Majdanu zavraždily jednotky ukrajinského prezidenta více jak sto demonstrantů. Bylo tedy jasné, že mírové vyřešení sporů uvnitř Ukrajiny již není možné. Ukrajinský prezident Janukovyč se tedy rozhodl o opuštění země. „... to, že Janukovyč jednoduše uteče – to bylo nečekané. Protože nebyl v ohrožení života, demonstranti nebyli uvnitř úřadu vlády nebo budově prezidentské kanceláře“. (Mokryk & Padevět, 2023, s. 123) Vliv Moskvy na Janukovyčovo jednání je velmi zřejmé, Mokryk (2023, s. 126) uvádí, že „... během těch největších masakrů na Majdanu 18. – 20. února 2014 Janukovyč volal Putinovi jedenáctkrát. Nevím, jestli se radil nebo jenom dostával rozkazy, ale to, že celá věc byla pod kontrolou Ruska v tom či onom smyslu slova, je celkem zřejmé.“

Tyto události pomohly Rusku zorganizovat anexi Krymu a podpořit protivládní demonstrace na východě Ukrajiny. Rusko označilo revoluci Euromajdanu za státní převrat. To bylo klíčovou součástí diplomatického (politického) sektoru ruské hybridní války. Před mezinárodním společenstvím si totiž anexi a podporu separatistů mohlo Rusko tímto převratem naklonit ku svému prospěchu.

odložil, aby mohl provést některé úpravy.“ Citace pochází z portálu kremlin.ru, dostupné z <http://en.kremlin.ru/events/president/news/47173>.

⁶ Jako Euromajdan jsou označovány události, které navazovaly na odmítnutí asociační dohody. Jednalo se o tzv. Ukrajinskou revoluci. Ta je popisována jako volba Ukrajinců pro demokratické evropské hodnoty a proti autoritářskému Rusku. K masové mobilizaci společnosti došlo po noci z 30. na 31. listopadu, kdy pořádkové síly brutálně rozehaly malý počet studentů a několik novinářů, kteří se rozhodli přenocovat na náměstí Nezávislosti. Z Euromajdanu se protesty přejmenovaly na tzv. Revoluci důstojnosti, a spojily nejširší spektrum společenských a politických sil. Informace pocházejí z článku Vsevoloda Samokhvalova s názvem *Ukraine between Russia and the European Union: Triangle Revisited* (2015).

2. 1. 2 Politické války

Mark Galeotti publikoval na portále NATO Review článek *Russian intelligence is at (political) war*. (2017) Popisuje vznik tzv. „politické války“. Rusko si uvědomuje, jak moc je NATO vojensky silné. Proto se snaží válku přemístit na jinou frontu, politickou. Ukazuje se totiž velká zranitelnost západních demokracií vůči nástrojům jako jsou korupce, dezinformace a podvratné činnosti. (Galeotti, 2017)

Podle Galeottiho v politické válce hrají velmi důležitou roli bezpečnostní a zpravodajské služby. V Rusku se jedná zejména o Ruskou zahraniční zpravodajskou službu (SVR), která je složena z GRU a FSB. Hlavní zpravodajské ředitelství (GRU)⁷ je vojenskou zahraniční zpravodajskou službou. Jejím cílem je dodávat vojenské zpravodajské informace ruskému prezidentovi a vládě. Mezi další cíle patří zajištění vojenské, ekonomické a technologické bezpečnosti Ruska. GRU má ve svém arsenálu spoustu špiónů, kteří pracují bez diplomatického krytí a kteří žijí pod falešnou identitou v zemi určení. Řeší ty nejtajnější úkoly z celého spektra operací, které GRU provádí. (Faulconbridge, 2017)

Federální bezpečnostní služba (FSB) je domácí bezpečnostní a kontrarozvědná agentura. Vznikla v roce 1994 jako nástupnická agentura sovětské KGB. Je zodpovědná za kontrarozvědku, protiteroristickou činnost a dohlíží na armádu. Jak již bylo v práci zmíněno, v Rusku byla, ve velké míře, zachována personální kontinuita. Takže všechny služby FSB byly nadále řízeny veterány KGB vyškolenými ze starého režimu. (Pringle, 2024)

Galeotti zmiňuje, že Putin považuje bezpečnostní služby za jeden ze svých nejužitečnějších nástrojů. „Jsou rozmazlováni tím, že po celé Putinova léta se jejich rozpočet a pravomoci neustále zvyšovaly. Kromě toho se zvýšilo i jejich samotné postavení v rámci politického procesu.“ (Galeotti, 2017, NATO Review) Jednotliví důstojníci sdílí Putinovo přesvědčení, že Rusko je v permanentní válce se západními zeměmi. To vysvětluje, proč jsou bezpečnostní služby ve svých opatřeních tak aktivní. Jedním z příkladů je organizování teroristických útoků na Ukrajině. (Galeotti, 2017)

K jednomu z nich došlo v roce 2014. Ozbrojení proruští separatisté v dubnu obsadili budovy regionální vlády v Doněcku. Následně zde vyhlásili „lidovou republiku“. (BBC, 2014) Tehdejší prozatímní prezident Ukrajiny Oleksandr Turčynov tyto kroky označil za pokus Ruska

⁷ Zkratka GRU se v roce 2010 formálně změnila na GU. Hlavní zpravodajské ředitelství se přejmenovalo na Hlavní ředitelství. Zkratka GRU je nicméně stále rozšířenější. Informovala o tom agentura Reuters v článku *Factbox - What is Russia's GRU military intelligence agency?* Dostupného z <https://www.reuters.com/article/idUSKCN1MF1VQ/>

o rozdělení Ukrajiny. „... jedná se o druhou vlnu ruské operace s cílem destabilizovat Ukrajinu, svrhnout vládu a narušit plánované volby.“ (BBC, 2014) Do Doněcku musely vyjet ukrajinské bezpečnostní jednotky. Podobně jako prozatímní ukrajinský prezident se, dle BBC, vyjádřil i tehdejší prozatímní ukrajinský premiér Arsenij Jaceňuk. „Plánem je destabilizovat situaci, plánem je, aby cizí vojska překročila hranice a zmocnila se území země, což nedopustíme,“ řekl a uvedl, že lidé zapojení do těchto operací mají silný ruský přízvuk. (BBC, 2014)

2.2 Ekonomický sektor

Ekonomický sektor nebo také ekonomická válka je další nedílnou součástí hybridní války. „Cílem ekonomické války je především ovlivnit ekonomickou, technologickou a vojenskou rovnováhu sil ve prospěch země/aliance, která ji vede.“ (Davis v Rusnáková, 2017, s. 350) K jejím nástrojům můžeme přiřadit zmrazení bankovních účtů, zákaz dovozu / vývozu, omezení cestování, opatření způsobující pokles výroby a investic, přerušení dodávek elektřiny anebo narušení infrastruktury. (Rusnáková, 2017) Nejčastěji se ale ekonomický sektor využívá v tzv. energetické válce. V energetické válce velmi často nastává situace, kdy agresor zvýší ceny komodit, které dodává napadenému státu. Tím ho následně dostane do velmi složité ekonomické situace. Právě vysoká energetická závislost Ukrajiny na dovozu ruského plynu učinila z energetiky jeden z využívaných nástrojů nátlaku Ruska. To je totiž velmi významným dodavatelem energetických surovin, zejména ropy a zemního plynu.

Takové praktiky můžeme vysledovat i v případě anexe Krymu. Před anexí odebíral Krym velkou část zásob energie z pevninské Ukrajiny. Aby Rusko získalo nad regionem kontrolu, znárodnilo ukrajinskou společnost působící na Krymu – Černomornaftogaz, spolu se všemi jejími energetickými aktivy, a to jak na pevnině, tak v moři. (Rühle & Grubliauskas, 2015) Tímto krokem Rusko zajistilo, že se Krym stane energeticky nezávislým na pevninské Ukrajině, což hrálo klíčovou roli v plánu kontrolovat toto území. Anexe Krymu měla i další ekonomický dopad na Ukrajinu. Moskva už dále Kyjevu nemusela platit ročně přes 600 milionů dolarů za využívání námořní základny Sevastopol, která se nachází na území Krymu. Kromě toho, že nemusela platit za pronájem, nemusela ani poskytovat Ukrajině nižší ceny plynu. V důsledku toho se Ukrajina začala potýkat se ztrátou příjmů spojenou se zvýšenými náklady na energii. (Rühle & Grubliauskas, 2015) Když Ukrajina odmítla platit vyšší cenu, Rusko plyn zastavilo.

V regionu Donbas hraje energetika ještě důležitější roli. Donbas totiž produkuje 90 % ukrajinského uhlí, má rozsáhlá ložiska plynu, několik podzemních zásobníků plynu a tranzitní

plynovody. Ztrátou kontroly nad tímto regionem se Kyjev stal ještě více závislým na dovozu energie. Donbasem procházejí plynovody Stavropol-Moskva a Krasnodar-Moskva. (Rühle & Grubliauskas, 2015) Odbočky z těchto plynovodů do Luhanska a Doněcka umožňují zásobování měst ruským plynem nezávisle na Kyjevě.

Nejen, že Moskva v roce 2014 pozastavila dodávky plynu, Kyjev čelil i pozastavení dodávek uhlí. „Ukrajina byla historicky v uhlí soběstačná, ale boje mezi vládními silami a proruskými separatisty v Doněcké a Luhanské oblasti, podle evropského uhelného sdružení Eurocoal, uzavřely více než polovinu tamních uhelných dolů a odstavily železniční tratě potřebné k přepravě uhlí do elektráren,“ napsal Andy Tully (2014) pro web oilprice.com. Dle Tullyho dovezlo Rusko na Ukrajinu od srpna do listopadu 2014 asi 1,3 milionu tun uhlí. V listopadu společnost DTEK uvedla, že Moskva dovoz uhlí pozastavila, bez předchozího varování nebo jakéhokoliv jiného prohlášení. Kremlu hrál do karet i fakt, že díky jeho podpoře separatistů na východě země, musel Kyjev zavřít 66 uhelných dolů, které patřily mezi největší v zemi.

Ekonomický / energetický sektor využilo Rusko i v propagandě, zejména v ospravedlnění své podpory separatistů v oblasti Donbasu. V únoru 2015 Kyjev údajně zastavil dodávky plynu do Donbasu kvůli poškozené infrastruktuře. Moskva tento incident využila k zahájení masivní informační kampaně proti Kyjevu. Prezident Putin označil zastavení dodávek plynu do Donbasu jako akt, který „zavání genocidou“. (Walker, 2015) V důsledku těchto činů se Rusko rozhodlo dodávat na Donbas plyn přímo z Ruska nezávisle na Kyjevě. „Jak se později události vyvíjely, začala ruská „pomoc“ v podobě zemního plynu nabývat podoby trojského koně“. (Rühle & Grubliauskas, 2015, s. 5) Ruský Gazprom chtěl po Ukrajině, aby za dodávky platila. Ačkoliv ukrajinský Naftogaz později poškozenou infrastrukturu opravil, Gazprom nedovolil, aby obnovil dodávky plynu do Donbasu tak, jak tomu bylo předtím. A nakonec Moskva pohrozila, že pokud Naftogaz nezaplatí svůj účet za Donbas, přeruší dodávky plynu na Ukrajinu. Kyjev byl takto lapen do pastí. Gazprom chtěl peníze za dovážený plyn, Naftogaz své dodávky obnovit nemohl, dluh stále stoupal a pokud by ho Ukrajina nezaplatila, zrušilo by Rusko všechny dodávky plynu. (Kučera v Šír, 2023) Gazprom nakonec ale ustoupil a akceptoval návrh EU, aby plyn dodávaný na území Donbasu, která se nacházejí mimo kontrolu ústřední vlády v Kyjevě, nezapočítával do celkové částky. (Kučera v Šír, 2023)

Sám Vladimir Putin v roce 2000 v projevu na ruském zasedání o rozvoji palivového a energetického komplexu uvedl, že „Rusko má při vývozu energetických surovin vycházet ze svých geostrategických zájmů“. (Putin, 2000) Nicméně ačkoliv Rusko několikrát zahrozilo

použitím této ekonomické zbraně po tom, co se Ukrajina zpozdila s platbami za plyn nebo odmítla přijmout nové podmínky, nikdy své dodávky na Ukrajinu zcela nezastavilo. Pro Gazprom by zastavení dodávek na ukrajinský trh znamenalo obrovský výpadek příjmu. Za rok 2013 to bylo přes 7,5 miliard amerických dolarů. (Kučera v Šír, 2023) Samotné provedení zastavení dodávek by tak bylo pro Rusko a Gazprom velmi problematické. Zkoumání takové situace však není cílem této práce.

2.3 Kybernetický (technologický) sektor

Kybernetický sektor úzce souvisí s pojmem „kybernetická válka“ nebo „kybernetizovaná válka“. Tyto pojmy jsou velmi široké, označují „různé formy vedení války, které jsou posíleny informačními technologiemi.“ (Weissmann, Nilsson, Thunholm, & Palmertz, 2021, s. 100) Operace v kybernetickém prostředí se prolínají do všech ostatních sektorů hybridního válčení a hrají v něm velmi důležitou roli. V konfliktech se kybernetické útoky používají v kombinaci s dezinformačními kampaněmi, anti satelitními útoky a přesně naváděnou municí. A to hlavně z následujících důvodů (Bagge v Kurfürst & Paďourek, 2021):

- Jejich provedení je velmi rychlé
- Mají velmi nízký eskalační potenciál
- Velmi nízké náklady a velmi vysoká efektivita
- Silný psychologický efekt

Samotné útoky v kyberprostoru a jeho prostřednictvím mohou cílit na kritickou infrastrukturu, a přitom zůstat dlouho nerozeznány, tedy bez rizika odvety. Cílem bývá také mimo jiné narušit informační výhodu, komunikaci, zpravodajské prostředky a zbraňové systémy, aby se dosáhlo operační výhody. Nejškodlivější akce kombinují přesně naváděnou municí a kybernetické útoky s cílem vyřadit nebo zničit důležitý cíl. (Lewis, 2022) „Kybernetické operace mohou být rovněž využity k politickému účinku narušením financí, energetiky, dopravy a vládních služeb, aby bylo ohroženo rozhodování obránců a vyvolán společenský chaos“. (Lewis, 2022, s. 2) Důležité je ale zmínit že kybernetické útoky sami o sobě nemají na to být rozhodujícím faktorem. Proto se používají v kombinaci s jinými útoky.

Ukrajina je od roku 2014 terčem ruských kybernetických operací. Zároveň se jedná o úplně první velký konflikt zahrnující takto rozsáhlé kybernetické operace. (Lewis, 2022) Od té doby se ale velmi dobře a efektivně ruským kybernetickým útokům brání. Lewis ve své práci uvádí zajímavou metriku, dle které měří úspěšnost ruských kybernetických útoků. „Měřítkem pro Viasat a další akce není to, zda je kybernetický útok účinný z hlediska průniku do sítě nebo

narušení služeb či dat, ale zda jeho účinek pomáhá dosáhnout požadovaného vojenského výsledku – v tomto případě okupace Ukrajiny a odstranění její zvolené vlády.“ (Lewis, 2022, s. 1.)

Ruský kybernetický útok na americkou satelitní společnost Viasat byl největším známým hackerským útokem, který předcházel tomuto konfliktu. (O'Neill, 2022) Proběhl hodinu před vpádem ruských vojsk na Ukrajinu v roce 2022. Operace měla za následek okamžitou ztrátu komunikace v prvních dnech války pro ukrajinskou armádu, která se spoléhala na služby společnosti Viasat při řízení ozbrojených složek země. „Je to jeden z prvních reálných příkladů toho, jak mohou být kybernetické útoky cílené a načasované tak, aby posílily vojenské síly na zemi tím, že naruší, a dokonce zničí technologie používané nepřátelskými silami“. (O'Neill, 2022, pro MIT Technology Review) Při útoku byl proti modemům a routerům Viasat spuštěn stírací malware nazvaný AcidRain, který vymazal veškerá data v komunikačním systému. Stroje se poté vypnuly a byly vyřazeny z provozu. Takto bylo zničeno tisíce terminálů. V čele výzkumu útoku stál Guerrero-Saade, který řekl v rozhovoru pro MIT Technology Review (2022), že „Na (malwaru) AcidRain je velmi znepokojující, že zrušil všechny bezpečnostní kontroly. U předchozích stíracích programů si Rusové dávali pozor, aby se spustily pouze na konkrétních zařízeních. Nyní jsou tyto bezpečnostní kontroly pryč a používají hrubou sílu.“ (O'Neill, 2022) Většinu těchto útoků připisují ukrajinské a západní zdroje ruským vládním subjektům, zejména GRU.

Jeden z větších útoků provedla také ruské hackerská skupina Sandworm. „Předpokládá se, že tým Sandworm je součástí GRU, ale na rozdíl od svého protějšku APT28 se jeho cíle často týkají energetiky.“ (Cunningham, 2020, washington.edu) Ta způsobila v letech 2015–2016 rozsáhlé výpadky elektřiny v oblasti Kyjeva. Na Ukrajinu v roce 2015 odcestoval z Ameriky speciální tým složený z odborníků na kybernetickou a energetickou bezpečnost. Ukrajinská vláda s americkým týmem úzce spolupracovala a sdílela informace. Tým nakonec usoudil, že výpadky byly způsobeny vnějšími kybernetickými útočníky a měly dopad na přibližně 225 tisíc zákazníků. (CISA, 2021) Zároveň byla napadena kritická infrastruktura energetických společností. Útok proběhl za pomoci malwaru KillDisk, který vymaže vybrané soubory v cílových systémech a poškodí ho. Cybersecurity & Infrastructure security agency (zkráceně CISA) svůj report z vyšetřování aktualizovala v roce 2021 s následujícím vyjádřením: „Vláda USA připisuje tuto činnost kybernetickým aktérům z ruského národního státu, který vedl kybernetickou kampaň proti ukrajinské kritické infrastruktuře.“ (CISA, 2021)

Jak moc účinné jsou kybernetické útoky v praxi je stále předmětem diskuzí. Jeden z ukrajinských představitelů uvedl, že hackerský útok na Viasat měl za následek „obrovské ztráty v komunikaci na samém počátku války“, konkrétnější podrobnosti ale od ukrajinských představitelů bezpečnostních složek chybí. (O'Neill, 2022) Je jasné, že kybernetika slouží jako podpora vojenským operacím. Bude trvat ale velmi dlouho, než budeme schopni získat přehled o úplně všech operacích, které se v průběhu této války udály. (O'Neill, 2022) Zatím je jasné jen to, že hlavní výhodou kybernetických útoků je právě jejich spárování s jinými zbraněmi jako jsou bezpilotní letouny nebo naváděné rakety. Při ad hoc použití se ale prozatím ukazují, jako velmi málo užitečné. (O'Neill, 2022)

2.4 Sektor informací a vlivových operací

Informační prostředí se posledních dvacet let vyvíjí velmi rychle a dynamicky. Rozmach internetu, sociálních sítí, komunikačních serverů a technologií otevřel nové příležitosti. Zároveň ale odkryl nová zranitelná místa ve společnosti. Začaly se objevovat pojmy jako hoaxy, dezinformace, deepfake atd. Informačnímu prostředí se věnuje i Gerasimov ve svém článku. „To vše je doplňováno vojenskými prostředky skryté povahy, včetně provádění činností informačního konfliktu ... Informační prostor otevírá široké asymetrické možnosti pro oslabování bojového potenciálu protivníka ... Je nutné zdokonalovat aktivity v informačním prostoru, včetně obrany našich vlastních cílů.“ (Gerasimov v Řehka, 2017, s. 185) Hlavní výhoda spočívá v rychlosti, s jakou lze nyní šířit zprávy a informace, a také ve schopnosti skrýt původ nebo odesílatele zprávy. (Bjorn, 2021)

Jedním z hlavních cílů ruské informační války na Ukrajině bylo ovlivnit veřejné mínění a zmást občany tak, aby si nikdo nebyl jistý, co se děje. Ruská informační kampaň může v daném okamžiku sloužit několika souběžným cílům. „Když se podíváte na to, co (Rusko) udělalo, když anektovalo Krym a vtrhlo na východní Ukrajinu, informační linie byla zásadní, nejen aby jim poskytla strategický narativ⁸, kterým se snažili ospravedlnit to, co udělali, ale také aby použili informace k oklamání, zdržení a narušení, jako kouřovou clonu,“ popsal Mark Laity, šéf strategické komunikace v SHAPE⁹. (Laity v Giles, 2016, s. 46) Důležitou roli v informační kampani hraje mediální přítomnost útočícího státu v cílové zemi. Fungující média

⁸ „Narativ je přijímaný příběh, který poskytuje výklad událostí a souvislostí. Vychází z předpokladu, že pokud je mediální sdělení v rozporu se základním (strategickým) narativem publika, publikum ho odmítne. Narativ se tak stává nástrojem řízení interpretace informací. K řízení narativů se používají takzvané tematické komunikační rámce.“ Definice pochází z knihy Informační válka (s. 201) od brigádního generála Ing. Karla Řehky.

⁹ Supreme Headquarters Allied Powers Europe, zkráceně SHAPE, je vojenské velitelství ozbrojených sil NATO v Evropě. Velitel SHAPE je zároveň vrchní velitel spojeneckých sil v Evropě a je jím vždy americký čtyřhvězdičkový generál. Sídlí v Belgii.

umožňují útočníkům vyvolat nedůvěru vůči ústřední vládě nebo izolovat napadený region od ostatních zdrojů informací. (Rácz, 2015) Separatisté jak na Krymu, tak na východní Ukrajině nejprve obsadili televizní a rozhlasová studia a vysílací věže. „Tímto způsobem mohli zakázat vysílání prokyjevských médií a nahradit je ruskými kanály. Centrální vláda tak prakticky ztratila možnost předávat svá poselství obyvatelstvu napadených regionů“. (Rácz, 2015, s. 81) Na Krymu ruské síly vypnuly devět ukrajinských televizních kanálů. (Rácz, 2015) Mezitím co separatisté ovládli tamní regionální média, ruská média díky svému postavení na západě dokázala zastírat a mlžit vnímání událostí jak na Krymu, tak na východní Ukrajině. Informační operace prostřednictvím zpravodajských médií byly podporovány i trollingem na internetových fórech i na sociálních sítích. Generál Philip Breedlove na summitu NATO ve Walesu v roce 2014 označil Krymskou operaci za „nejúžasnější informačně – válečný blitzkrieg, jaký jsme kdy v dějinách informační války viděli.“ (Breedlove v Pomerantsev, 2014, *The Atlantic*)

I při začátku ruské invaze na Ukrajinu v roce 2022 a odklonění se od hybridních taktik se snažilo Rusko využití informačních operací. Velmi významnou roli v úvodní fázi války sehrál ukrajinský prezident Volodymyr Zelenskyj. Pro Rusko byl cílem číslo jedna. Američané mu na začátku války nabídli, že ho eskortují do bezpečí. Říká se, že ukrajinský prezident tuto nabídku odmítl se slovy „Boj začíná. Potřebuji munici, ne odvoz.“ (Kříž, 2023, s. 91) Rusko se snažilo pomocí informační války obyvatelstvo a vojsko Ukrajiny přesvědčit, že jejich prezident opustil zemi a nechal je v tom osamocené. To ale nebyla pravda, a ukrajinský prezident zahájil svou vlastní informační válku. Například umístil videonahrávku na své sociální sítě, ve které uvedl: „Dobré ráno, Ukrajinci. Na sítích se šíří řada falešných zpráv o tom, že se údajně chystám vzdát, vyzývám armádu ke složení zbraní, že utíkám. Jsem tady, zbraně neskládáme a budeme bránit naši zemi. Naši zbraní je naše pravda. Naší pravdou je skutečnost, že tohle jsou naše půda, naše země, naše děti. A to všechno budeme bránit.“ (Zelenskyj v Kříž, 2023, s. 91)

2. 4. 1 Trolling

Trolling je jedním z nejvýraznějších aspektů ruských informačních kampaní. Západní veřejnost s ním přichází do styku v podobě všudypřítomné činnosti trollů (online osob, za kterými stojí reální lidé) a botů (online osoby, za kterými stojí naprogramovaný počítač). (Giles, 2016) Tyto falešné účty se mohou vydávat za věrohodné nezaujaté informační zdroje. Přitom se jedná pouze o šíření dezinformací¹⁰. Záměr online trollingu může být naprosto

¹⁰ „Jako dezinformace se obecně označuje jakákoliv zkreslená, falešná informace, používaná s cílem ovlivnit jednotlivce i určitou skupinu lidí určitým žádoucím způsobem. Většinou jde především o vzbuzení dobrého či špatného dojmu o nějaké osobě, události apod.“ Může být součástí politického boje. Citace pochází ze

nerozeznatelný od toho, co si daný člověk opravdu myslí. Cílem je vyvolat hádku a zmatek ve společnosti. Nejčastější příklady můžeme najít v komentářích pod příspěvky mainstreamových médií. Trollové zároveň mohou fungovat i jako zastrašující faktor směrem k novinářům nebo k jakýmkoliv autorům, kteří jsou směrem k Rusku kritičtí.

2. 4. 2 Ruská vs. ukrajinská média

Praktickým příkladem informační války byla situace okolo letu Malaysian Airlines 17 (MH17), který přelétl nad ukrajinskou válečnou zónou v roce 2014. MH17 letěl z Amsterdamu do Kuala Lumpur. Nad konfliktem zasaženou Ukrajinou prolétal 17. července 2014. Letadlo bylo nad východní Ukrajinou zasaženo raketou Buk ruské výroby a zřítilo se. Na palubě bylo dohromady i s posádkou 283 cestujících. Okamžitě po sestřelení začala mezi Ruskem a Ukrajinou informační válka, která se týkala převážně toho, kdo je viníkem nehody. Ruská média, ale i internetoví trollové, obvinili ukrajinské ozbrojené síly. Naopak ukrajinská vláda, občanští aktivisté a ukrajinští novináři obvinili ruské separatisty (a tedy i ruskou vládu).

V září 2016 představil vyšetřovací tým pod vedením Nizozemska (členy byly policejní a soudní orgány z Austrálie, Belgie, Malajsie, Nizozemska a Ukrajiny) výsledky své práce. „Zjistil, že let MH17 byl sestřelen raketou z oblasti kontrolované proruskými separatistickými povstalci. Raketový systém (který byl použit) patřil 53. ruské protiletadlové brigádě se sídlem v Kursku v Ruské federaci.“ (Golovchenko, 2018, s. 5) Ruská vláda si touto informační válkou potřebovala získat podporu civilního obyvatelstva na východní Ukrajině. Dosáhnout tohoto cíle chtěla právě prostřednictvím dezinformací a manipulace v digitálních médiích. Pomohlo jí to také k upevnění „informační nadvlády“ nad občany. (Golovchenko, 2018)

Golovchenko ve své práci provádí výzkum, ve kterém určuje, jak velkou roli hraje v informační válce stát, média a občané. Překvapivě dochází k závěru, že dezinformace ani z jedné strany konfliktu nejsou tak silně řízeny státem, jak se často předpokládá. Pokud bychom vzali v potaz sociální sítě, tak „občané mají jako kombinovaná skupina největší vliv, pokud jde o generování populárního obsahu v jádru sítě retweetů“. (Golovchenko, 2018, s. 15) Ukazuje se nám zde tedy poměrně nový jev, kdy v době sociálních sítí mohou mít jednotliví občané při šíření informací / dezinformací větší vliv, než státy a velké mediální domy. Tento jev by mohl být předmětem jiných bakalářských, či diplomových prací.

2.5 Sektor ostatních nekonvenčních metod

Do sektoru nekonvenčních metod by se dle Weissmanna dala zařadit velmi široká škála aktivit. Sám autor sedmi sektorů do tohoto sektoru zahrnuje činnost bezpečnostních složek, politických subjektů ale i prvky kybernetické války. (Weissmann, 2021) „... je zde potřeba také uznat, že ačkoli již byly zahrnuty do kybernetické dimenze, kybernetické útoky jsou také formou nekonvenčních metod.“ (Weissmann, 2021, s. 72) V tomto sektoru se nám tedy míchají všechny praktiky, které jsou opakem konvenčního válčení (situace, kdy protivníci proti sobě otevřené používají všechny typy zbraní kromě zbraní hromadného ničení). Tato bakalářská práce v tomto sektoru analyzuje dvě taktiky, které nezazněly v žádném z předchozích sektorů i přesto, že o nich byli velmi časté zmínky v použitých zdrojích a literatuře. Jedná se o taktiku vojenských cvičení a politizace konceptu s názvem „Ruský svět“.

2. 5. 1 Vojenská cvičení

Vojenská cvičení v blízkosti hranic sousedního státu vyvolávají vždy nejistotu. Zvláště pokud mají dva státy za sebou válku v informačním, diplomatickém, ekonomickém a kybernetickém sektoru. Není tedy divu, že soustředění ruských vojáků a techniky podél hranic s Ukrajinou v dubnu 2021 vyvolalo vzpomínky na ruský vpád a podporu separatistů v letech 2014–2015. Z tohoto „válečného strašení“ (takto akt popsal Mykola Bielieskov pro server CSIS, 2021) vyplývá hned několik poznatků. Načasování vojenského cvičení bylo cílené. V době jeho trvání nastupovala do Bílého domu administrativa nového amerického prezidenta Joa Bidena. Zdá se tedy, že jedním z cílů byla snaha vyslat signál této administrativě, aby Ukrajinu nechala na pokoji. V dubnu 2021 Kyjev a jeho mezinárodní partneři obvinili Moskvu z nevyprovokované koncentrace vojsk a techniky podél ukrajinských hranic. Moskva se zároveň tvářila, jako by se nic neobvyklého nedělo, a rámovala své akce jako další test připravenosti ruských ozbrojených sil po zimním období. (Bielieskov, 2021) Pro Kyjev bylo nejspíše nejvíce znepokojující, že videomateriály o přesunech techniky a vojsk ruských ozbrojených sil směrem k jejich hranici připomínaly akce Ruska v letech 2014–2015. „Tehdy Rusko rozmístilo podél ukrajinské hranice vojenské jednotky, z nichž se některé účastnily bojů v Donbasu“, píše Bielieskov pro CSIS.

Ukrajinské úřady tvrdily, že počet ruských vojáků podél hranice se do poloviny dubna 2021 zvýšil na 100 tisíc až 120 tisíc. Podle tiskového mluvčího Pentagonu Johna Kirbyho bylo jarní nasazení ruských sil u ukrajinských hranic největší od roku 2014. (Bielieskov, 2021) Ještě před cvičením zde bylo umístěno téměř 87 tisíc ruských vojáků. To trochu ubírá na intenzitě cvičení, protože spousta vojáků, která se zúčastnila, byla u ukrajinských hranic už

předtím. Všechny přesuny a cvičení vedly k zajímavé věci. Dle Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) bylo v červenci 2020 Rusko schopno vytvořit 28 praporečnických taktických skupin uvnitř ukrajinských hranic. A to bez jakéhokoliv nasazení ostatních vojenských skupin, nacházejících se na ruské straně hranic.

Ve stejnou dobu se konalo i mezirezortní cvičení ruských ozbrojených sil na krymském cvičišti. Konkrétně se tak stalo 22. dubna 2021. Dle ruské agentury tass.ru, „... se aktivní fáze meziresortního cvičení na Krymu účastní více než 10 tisíc vojáků, zapojeno je 1,2 tisíce jednotek zbraní a vojenské techniky z všeobecného vojenského svazu Jižního vojenského okruhu, Černomořské flotily, Kaspické flotily a útvarů vzdušně-výsadkových sil.“ Za celý duben se dle agentury uskutečnilo více než 4 tisíce cvičení různého rozsahu.

Rozsáhlá vojenská cvičení se snažilo Rusko vysvětlit různými argumenty. Ministr Šojgu naznačil, že šlo o obrannou reakci na cvičení USA a NATO v Evropě. „Aliance každoročně v Evropě provádí až 40 velkých operačních cvičení s jasným protiruským zaměřením. ... NATO cvičení Defender Europe – 2021, je největší za posledních 30 let,“ zmínil Šojgu v rozhovoru pro ruský server Interfax.ru (2021). Z pohledu Kremlu se jednalo pouze o obranný manévr, který měl za úkol odradit USA a jejich spojence od útoku na Ruskou federaci. Ukrajina přitom do cvičení NATO zapojena nebyla. Navíc se cvičení Severoatlantické aliance konalo spíše na Balkáně, ne na Ukrajině. (Bielieskov, 2021)

Zdalo se, že ruská vojenská cvičení přinesla Rusku úspěch. Prezident Biden přijal myšlenku „stabilních a předvídatelných“ vztahů s Ruskem. V praxi to znamená, že USA odmítaly podnikat kroky, které by mohly radikálně změnit status quo a překročit ruské červené linie. (Bielieskov, 2021) „Ještě výmluvnější je, že během jarního válečného strachu Bidenova administrativa zvažovala možnost poskytnout Ukrajině mimořádný balíček obranné vojenské pomoci za 100 milionů dolarů, ale nakonec se rozhodla k němu nepřistoupit.“ (Bielieskov, 2021) Na druhou stranu taková vojenská cvičení mohla i podnítit ještě větší snahy Ukrajiny zařadit mezi struktury NATO. Čím více Moskva hrozila Ukrajině a demonstrovala svoji vojenskou sílu, tím více hledala Ukrajina spojence před potenciálním nebezpečím.

2. 5. 2 Ruský svět (Russkij mir)

Od ruské anexe Krymu v roce 2014 začal hrát koncept Ruského světa významnou roli jako nástroj propagandy a ospravedlnění ruské vojenské agrese na Ukrajině. Kreml považuje Ukrajinu za zemi, která spadá do jeho sféry vlivu. Je to dáno tím, že Rusko se považuje za nástupnický stát carské říše i Sovětského svazu. (Šír, 2017) Po jeho rozpadu se ocitlo v situaci,

kdy za hranicemi státu žije obrovské množství Rusů a osob hlásících se k ruské nátuře. „Pro ruské intelektuály a politické elity bylo obzvlášť obtížné se vyrovnat se skutečností, že ... Ukrajinci a Bělorusové mají vlastní nezávislý národní stát, kde etničtí Rusové tvoří pouze minoritu.“ (Šír, 2017, s. 82) Filozofové Jefim Ostrovskij a Pjotr Ščedrovickij vydali v roce 1997 text, ve kterém poprvé definovali pojem Russkij mir (Ruský svět).

Profesor ruské kultury a společnosti ze švýcarské univerzity v Sankt Gallenu, Ulrich Schmid, popsal koncept následovně: „Russkij Mir je původně kulturní pojem, který se ve své ideologizované podobě používá také k legitimizaci ruského vlivu v postsovětském prostoru. Zdůrazňuje společenskou závaznost ruského jazyka a literatury, ruského pravoslaví a společné východoslovanské identity.“ (Schmid, 2021, dekode.org) Z kulturního pojmu se brzy stala politická ideologie, která byla použita k ospravedlnění ruské anexe Krymu. Důkaz můžeme vysledovat v jednom z vyjádření Vladimira Putina z roku 2014. „... na Krymu žijí naši lidé a poloostrov má pro Rusko strategický význam jako duchovní zdroj rozvoje mnohostranného, ale pevného ruského národa a centralizovaného ruského státu. Právě na Krymu ... byl pokřtěn velkokníže Vladimír, než přinesl na Rus křesťanství.“ (Putin, 2014, kremlin.ru)

O Ruský svět celou dobu, dle Putina, na Ukrajině jde. „Pro nás je to boj za naše lidi, kteří žijí na těchto územích. Jsou stejní jako my. Jsou naši součástí, jak bychom je mohli opustit?“, vyjádřil se ruský prezident v březnu 2023 na adresu probíhající války na Ukrajině. (Tass.ru, 2023) Sám prezident se staví do pozice bezpečnostního garanta konceptu Ruského světa. Dominantní postavení má zde ruský jazyk. Ten je hodnotou, která všechny emigrující Rusy stále spojuje s vlastí. Ať už bydlí kdekoliv ve světě. Původně byl Ruský svět jazykový prostor podobný Frankofonii. (Schmid, 2021) Kulturní iniciativa byla zaměřena na 40 milionů ruskojazyčných obyvatel, kteří po rozpadu Sovětského svazu žili za hranicemi Ruska. V roce 1999 byl přijat zákon, který definuje pojem „krajan v zahraničí“ a v roce 2008 byla založena federální agentura „Rossotrudničestvo“, která má tyto krajany na starosti. (Schmid, 2021)

V roce 2007 představil Vladimir Putin nový fond s názvem Fond Russkij Mir. Hlavním cílem mělo být vytvoření nového lichotivého obrázku Ruska ve světě. (Šír, 2017) Mezi další úkoly fondu patří například podpora veřejných a neziskových organizací a vzdělávacích institucí jejichž předmětem je výzkum a rozvoj výuky ruského jazyka nebo také podpora šíření objektivních informací o současném Rusku, ruských krajanech a formování příznivého veřejného mínění na tomto základě. (Russkiymir.ru/fund, 2007)

Fond společně s agenturou na Ukrajině úzce spolupracoval s místními ruskými sdruženími. Jeho aktivita vedla k přijetí jazykového zákona. Ten umožňoval, aby v oblastech s větším, než desetiprocentním podílem rusofonů byla ruština považována za regionální jazyk. Regionální jazyk byl následně postaven v podstatě na úroveň státního jazyka. (Šír, 2017) Státním jazykem je přitom od roku 1991 ukrajinština. Ta v sobě odráží snahu Ukrajiny vytvořit si nezávislou státní identitu, která by se neopírala o Rusko. Do roku 1991 měla na Ukrajině druhořadé postavení za ruštinou. „Navzdory modernizaci ukrajinštiny po rozpadu Sovětského svazu hraje tento jazyk na většině území v mnoha aspektech každodenního života i nadále druhé housle za ruštinou.“ (Matviyishyn, 2020, atlanticcouncil.org) K upevnění role ukrajinského jazyka v roce 2019 přijala Nejvyšší rada Ukrajiny zákon o zajištění fungování ukrajinštiny jako státního jazyka. (Medvedev et al., 2019) „Zákon zaručuje používání ukrajinského jazyka ve veřejném prostoru a nevztahuje se na sféru soukromé komunikace a náboženských obřadů. Podle zákona se ukrajinština bude povinně používat ve státním a komunálním sektoru, ve zdravotnictví a dopravě, při označování zboží a služeb, v oblasti umění a vzdělávání a v médiích“. (Medvedev et al. 2019, s. 111) Ruská opozice na Ukrajině v čele s hlavním opozičním politikem Viktorem Medvedčukem¹¹ prohlásila, že se jedná o „jazykovou genocidu“. (Medvedev et al. 2019, s. 116)

¹¹ Viktor Medvedčuk je bohatý podnikatel, který na Ukrajině vedl proruskou opoziční stranu Platforma – Pro život. Dle BBC, New York Times, Reuters i RadioLiberty se jedná o jednoho z nejvýznamnějších politických zástupců proruské opozice a velmi blízkého spojence Vladimira Putina. Jeho úzké vazby na Kreml byly využity zejména jako komunikační kanál mezi Ukrajinou a Kremlem. Hrál také důležitou roli prostředníka s Ruskem podporovanými separatisty na východě Ukrajiny. Po ruské vojenské invazi na Ukrajinu v roce 2022 se v přestrojení za ukrajinského vojáka snažil uprchnout ze země do Ruska. Šéf ukrajinské bezpečnostní služby SBU Ivan Bakanov uvedl, že Medvedčuk byl dopaden a zatčen v Kyjevské oblasti na cestě k hranicím. Dle Bakanova chtěl uprchnout ze země za pomoci ruské Federální bezpečnostní služby FSB, která na něj čekala v Podněstří, proruském separatistickém regionu Moldavska. Informace pocházejí z článku BBC dostupný z <https://www.bbc.com/news/world-europe-61089039>.

3. Civilní a vojenský sektor hybridní války

Cílem třetí kapitoly je analyzovat civilní a vojenský sektor hybridní války. Po analýze posledních dvou sektorů nabídne text shrnující argumenty ohledně toho, jak velkou roli hrály jednotlivé sektory v ruské hybridní válce na Ukrajině v letech 2014–2022.

Civilní a vojenský sektor hybridní války spolu úzce spolupracují. To je hlavní důvod, proč je práce odděluje od předešlých pěti sektorů. Dle ukrajinského vojenského manuálu (Ruslan Kokhancuk v Popov, 2016, s. 67) je „civilně-vojenská spolupráce systematická, plánovaná činnost ozbrojených sil Ukrajiny v koordinaci a spolupráci s ostatními výkonnými a místními orgány, veřejnými sdruženími, organizacemi a občany v oblastech nasazení vojenských jednotek ozbrojených sil Ukrajiny s cílem vytvořit pozitivní veřejné mínění a zajištěné příznivé podmínky pro realizaci úkolů a funkcí ozbrojených sil Ukrajiny prostřednictvím pomoci civilnímu obyvatelstvu při řešení životních problémů s využitím vojenských i nevojenských schopností.“ Udržení chodu společnosti a zapříčinění její případné mobilizace proti okupantům hraje v hybridní válce důležitou roli. Možnosti, jak může mobilizace společnosti proběhnout a jak může vypadat efektivní obrana proti hybridní válce v tomto sektoru, budou předmětem následující podkapitoly. (Popov, 2016)

Při analýze předešlých pěti sektorů, konkrétně diplomatického, ekonomického, kybernetického, informačního a sektoru nekonvenčních metod, se práce zaměřila na analýzu ruských hybridních kroků proti Ukrajině. Civilní sektor, kterému se bude věnovat následující podkapitola, se zaměří na analýzu z pohledu ukrajinské strany konfliktu, konkrétně z pohledu ukrajinské civilní iniciativy. Důvodem je specifická povaha hybridní války, která se odehrává na ukrajinském území a do konfliktu vtahuje ukrajinské civilisty. Civilní sektor se bude věnovat zejména spolupráci civilního a vojenského sektoru v rámci jednoho bojiště. Na takovou spolupráci se zaměří i tato podkapitola. Je důležité zdůraznit, že na ruské straně k podobné spolupráci nedochází. Ruský civilní sektor s ruským vojenským sektorem v rámci této hybridní války nespolupracuje. Ruský vojenský sektor spolupracuje se separatisty a s vlastními vojenskými jednotkami. Analýza jejich spolupráce bude předmětem Vojenského sektoru.

3.1 Civilní (nevojenský) sektor

Hybridní válka zahrnuje i manipulaci s existujícími rozpory v sousedních státech. Vzhledem k minulosti postsovětských států, k jejich historickému dědictví, v nich bývá velmi slabá občanská společnost¹². Slabost občanské společnosti v regionu má dále několik důsledků. Jako například nedostatečně rozvinuté normy podporující liberální demokracii. (Lanoszka, 2016) Občanská společnost má význam z toho důvodu, že poskytuje „narázník proti zneužívání sociálních rozporů hybridní válkou.“ (Lanoszka, 2016, s. 185) Silná občanská společnost je taková, v níž různé politické skupiny překonávají rozpory, které je rozdělují a vzájemně do jisté míry spolupracují. Spolupráce je důležitá zejména proto, aby udržela politickou stabilitu v zemi a zapříčinila sousedním státům vměšovat se do vnitřních záležitostí svých sousedů. Naopak slabá (polarizovaná) společnost je vůči formám hybridní války náchylná. Může docházet k tomu, že válčící strana využije situace a najde si své zástupce na politické scéně, aby dále prohlubovali polarizaci společnosti a oslabovali občanskou společnost.

Občanskou společnost ale neoslabuje Rusko pouze za pomoci politiků, ale také za pomoci občanů. Nejvíce se tak děje na okupovaných územích nebo na území, kde je nestabilní politická situace a Rusko zde figuruje jako „bezpečnostní garant“. Na těchto územích se koná ze strany Ruska tzv. pasportizace. Jedná se o proces, kdy „ruské úřady nutí okupované obyvatelstvo přijímat ruské pasy tím, že jimi podmiňují základní zdravotní péči a další služby. Kreml využívá této nucené pasportizace k tvrzení, že okupované obyvatelstvo „dobrovolně“ přijímá ruské občanství a že nároky Ruska na okupované oblasti jsou nezpochybnitelné a nezvratné.“ (ISW Press, 2024) Pokud občané odmítnou ruské občanství a s tím i ruský pas, nedosáhnou na některé sociální nebo zdravotní dávky. (ISW Press, 2024) K takovému procesu došlo na Krymu i na východní Ukrajině. V obou případech se ale jednalo o krok, který je v rozporu s mezinárodním právem. Rusko začalo udělovat občanství ukrajinským občanům na Krymu po jeho anexi. (Chochia & Hoffmann, 2018) Odvolávalo se na referendum, které 16. března 2014 mělo rozhodnout o tom, že Krym se oficiálně odtrhne od Ukrajiny a připojí se

¹² Sociologická encyklopedie AV ČR definuje pojem takto: „... země východní Evropy, probouzející se z totalitního spánku, potřebovaly rozumný termín k označení toho, co vzniklo mezi totalitním státem (a ještě neustavenou demokracií) a souborem atomizovaných, privatizujících ... jedinců, kteří nebyli ani stoupenci režimu, ale ani jeho aktivními odpůrci.“ Jedná se tedy o občany, kteří žili za totalitního režimu a byli jím nenáviděni. Následně se začali sdružovat do společenství, které zastávalo demokratické hodnoty. U nás takové společenství bylo například Občanské fórum. Je důležité ale zmínit, že definic tohoto pojmu je mnoho. Žádná z nich není považována za univerzální. Zdroj dostupný z [https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Spole%C4%8Dnost_ob%C4%8Dansk%C3%A1_\(PSpol\)](https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Spole%C4%8Dnost_ob%C4%8Dansk%C3%A1_(PSpol))

k Rusku. Referendum bylo ale Valným shromážděním OSN prohlášeno za neplatné. Rusko tedy nemělo žádné právo pasportizovat krymské občany. (Chochia & Hoffmann, 2018)

Účelem pasportizace je tedy snaha o větší vliv Kremlu na mezinárodní scéně. Aby ostatní státy viděli, že jejich kroky jsou ospravedlnitelné. Pokud totiž mají obyvatelé na okupovaném území ruský pas, může se Rusko začít stavět do role ochránce Rusů a ruský mluvících lidí v sousedních oblastech. (Chochia & Hoffmann, 2018) A tím si i ospravedlnit anexi nebo přímý vojenský vpád. K většímu vlivu na mezinárodní scéně se ale Kreml snaží dostat i skrze roli „bezpečnostního garanta“ v problematických regionech. Jedná se například o situaci, která nastala v Náhorním Karabachu.

Náhorní Karabach je území, které leží v hornaté oblasti jižního Kavkazu mezi Černým a Kaspickým mořem. Oblast měla při rozpadu Sovětského svazu většinově etnicky arménské obyvatelstvo, ale byla pod kontrolou Ázerbájdžánu. (Ertl, 2023) Když se Sovětský svaz začal koncem 80. let 20. století rozpadat, odhlasoval parlament Náhorního Karabachu připojení k Arménii. Toto separatistické hnutí se Ázerbájdžán snažil potlačit, zatímco Arménie ho podporovala. (Ertl, 2023) Rusko v tomto konfliktu zaujalo zvláštní pozici. „Je nepopiratelným faktem, že Rusko je skrytou stranou války v Náhorním Karabachu podporující Arménii od počátku krize. Je zvláštní, že Rusko hraje ... dvě odlišné a protichůdné role najednou.“ (Askerov, 2020, s. 76) Jednak podporuje Arménii, zároveň se snaží figurovat jako prostředník mezi oběma stranami konfliktu. Urovnání problému v Náhorním Karabachu ale není ruská priorita, protože by to oslabilo jejich pozici v regionu i na mezinárodní scéně. Rusko tedy prodává zbraně i do Ázerbájdžánu. (Askerov, 2020)

Oslabení občanské společnosti v napadené zemi je jedním z dalších nástrojů ruské hybridní války. Důležitou roli zde, speciálně na Ukrajině, hrála znalost regionu a tamního jazyka, ale také kulturní provázanost Ruska a Ukrajiny. Oslabování občanské společnosti a její následná polarizace je jedním z cílů ruské hybridní války v rámci civilního sektoru. (Lanoszka, 2016) Na Ukrajině se to ale nepovedlo v takové míře, v jaké by si Kreml představoval. Jedním z důvodů byla činnost dobrovolnických hnutí a jednotek CIMIC.

3. 1. 1 Dobrovolnická hnutí

Dobrovolnická hnutí stojí mezi občanským a vojenským sektorem hybridní války. Viacheslav Popov (2019) svou práci *Robust civil-military relations – one of the most powerful tools to counteract russian hybrid warfare: The case of Ukraine* věnoval právě spolupráci civilního a armádního sektoru. Spolupráci považuje za velmi efektivní zbraň proti ruským

taktikám hybridní války. „Jedním z faktorů, které v letech 2013–2014 zabránily Rusky rozdělit Ukrajinu a zničit ji jako samostatný geopolitický subjekt, bylo silné dobrovolnická hnutí na Ukrajině.“ (Popov, 2019, s. 54) Zástupci různých dobrovolnických hnutí v Kyjevě pomáhali organizovat Euromajdan. Přinášeli protestujícím deky, potraviny, léky, domácí potřeby a také zajišťovali správný chod stanových městeček.

Dobrovolnická hnutí na Ukrajině pokračovalo i na Krymu. (Gorelov & Kornievsky, 2015) Civilisté pomáhali ukrajinským vojákům, kteří byli ruskými jednotkami zablokováni ve svých vojenských zařízeních. Donášely jim baterie, potraviny, pitnou vodu nebo také peníze, které sehnali formou sbírek. Tento vztah poskytl ukrajinským vojákům po celé zemi motivaci. (Gorelov & Kornievsky, 2015) Města Charkov a Dněpr se díky pevnému proukrajinskému postoji ubránili před konceptem Russkij mir, a zůstaly pod kontrolou Kyjeva. Dobrovolnická hnutí nejúčinněji přispělo k posílení obranyschopnosti státu na počátku bojů v Doněcké a Luhanské oblasti. Stát byl s dodávkami potravin, uniforem a zbraní velmi pomalý. Dobrovolníci tedy začali sami zásobovat ukrajinskou armádu. (Gorelov & Kornievsky, 2015) Během několika měsíců se dobrovolnické iniciativy proměnily v silné organizace, jejichž činnost byla zaměřena na zajištění celého spektra potřeb, které vyžadovaly bezpečnostní složky.

Rozhodující roli v ukrajinské defenzivě proti ruským hybridním nátlakům zde podle Popova (2019) sehrály dva faktory: vlastenecký vzestup společnosti (ten vedl ke vzniku nebývalého počtu dobrovolníků) a manažerské schopnosti vedoucích představitelů dobrovolnických organizací. A dále čtyři hlavní aktivity: shromažďování a dodávání potřebných prostředků do zóny ATO¹³, poskytování lékařské pomoci obětem, poskytování pomoci osobám bez domova, pátrání po pohřešovaných vojácích.

Dobrovolnická hnutí se na Ukrajině ukázala jako velmi efektivní obrana proti ruské hybridní válce. Konkrétně proti snaze Ruska oslabit občanskou společnost a vrazit do ní ještě větší klín, polarizovat ji. (Popov, 2019) Tento sektor ruské hybridní války nebyl tak úspěšný. Roli zde ale proti ruské hybridní válce nehrála pouze dobrovolnická hnutí ukrajinských občanů, ale také tzv. jednotky CIMIC.

¹³ ATO je zkratka pro Anti-Terrorist Operation, kterou ukrajinské bezpečnostní síly vedly od roku 2014 do roku 2018. Jednalo se o boj Ukrajiny proti separatistickým jednotkám na východě země. V roce 2018 ATO nahradila JFO, tedy Joint Force Operation. Informace pocházejí z článku <https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/ukraine-declares-anti-terrorist-operation-donbas-officially-over-what-does-mean>

3. 1. 2 Civilně-vojenské jednotky

CIMIC je zkratka pro „creation of the system of civil-military cooperation“ (česky vytváření systému civilně-vojenské spolupráce). Historie tohoto typu jednotek sahá až do roku 1943. Jejich hlavním cílem je „zmírnit dopady války na obyvatelstvo v operačním prostředí a zajistit jeho podporu.“ (Rinelli v Popov, 2019, s. 65) Jednotky mají za úkol posílit spolupráci mezi občany a vojáky, kteří se na jejich území nacházejí. Výhodou využití takových jednotek má vždy bránící se stát na svém území, oproti okupantům. Operace ukrajinských jednotek CIMIC na Ukrajině jim umožňuje vyhnout se jazykové bariéře. Mezi další výhody patří porozumění kulturním tradicím místního obyvatelstva v Donbasu. Před ruským vojenským vpádem na Ukrajinu v roce 2022 ukrajinské jednotky plnily následující úkoly: odminování vesnic a jejich okolí, vyjednávání se separatisty o místních dohodách a příměřích, opravy elektrického vedení i opravy vodáren. (Popov, 2019) Podílejí se také na výměně zajatých vojáků a těl zesnulých. V Donbasu také nepřetržitě humanitárně pomáhaly místnímu obyvatelstvu. Hlavním úkolem ukrajinských CIMIC bylo podle předsedy Nejvyšší rady Ukrajiny, Ruslana Kokhanchuka „... zabránit vzniku humanitární katastrofy v oblasti protiteroristické operace, vyloučit vznik sociálního napětí a formovat pozitivní veřejné mínění o ozbrojených silách Ukrajiny“. (Kokhancuk v Popov, 2019, s. 69)

Čím více se konflikt na východní Ukrajině vyostřoval, tím méně bylo prostoru pro to, aby jednotky pracovaly na svých úkolech. Postupně se tedy přeorientovali na jiné cíle. Prvním je podpora zasaženého civilního obyvatelstva válkou a druhým je podpora ukrajinských vojenských složek. Pro vedení ukrajinských vojáků je činnost CIMIC v oblasti civilního sektoru velmi nápomocná. Můžou se totiž soustředit pouze na operační a taktické záležitosti a jiné vojenské otázky. Nemusí se zaobírat civilním obyvatelstvem, čímž jim odpadla velká starost a odpovědnost. Starost o civilní obyvatelstvo sebou nese i další povinnosti. CIMIC na sebe berou zároveň roli informátorů. Zabráňují šíření dezinformací a donášejí aktuální informace z fronty. Tento faktor je pro hybridní válku nadmíru důležitý, protože jak bylo řečeno i výše, boj v hybridní válce znamená bojovat nejen na klasickém bojišti voják proti vojákovi, ale také ve všech sférách mimo něj.

Spolupráce civilního a vojenské sektoru tak přináší zejména lepší komunikaci. Hlavně mezi společnostmi, armádou, která je řízena centrální vládou Ukrajiny. Můžeme vidět, že díky dobrovolnickým hnutím a jednotkám CIMIC vyvinula Ukrajina v Civilním sektoru hybridního válčení velmi účinnou obranu, proti ruské hybridní válce. Rusku se nepodařilo zcela poštvat

všechny občany východní Ukrajiny proti vládě v Kyjevě. Zásahu na tom má velmi dobrá civilní obrana Ukrajiny v tomto sektoru.

3.2 Vojenský sektor

Vojenský sektor hrál v ruském hybridním válčení na Ukrajině v letech 2014–2022 klíčovou roli. Zvláště pak v roce 2022, kdy Kreml otevřeně rozpoutal válku na východní Ukrajině. Využil širokou škálu taktik, od přímé vojenské intervence až po podporu separatistů a nepravidelných sil, aby dosáhl svých geopolitických cílů. Tato podkapitola analyzuje vojenský aspekt konfliktu.

Vojenský sektor řadí tato práce jako poslední zcela záměrně. Pokud totiž v prvních pěti sektorech hybridního válčení je útočící stát úspěšný, a v šestém je napadený stát neschopen vyvinout jakoukoliv defenzivu, dostáváme se do situace, kdy schopnost napadené země (v tomto případě Ukrajiny) klást ozbrojený odpor je zcela znemožněna. I přesto, že Rusko využilo všech předešlých sektorů, v tom šestém, civilním, nebyl Kreml tak úspěšný, aby zcela paralyzoval společnost a tím i schopnost Ukrajiny se vojensky bránit. Přesto zde můžeme konstatovat, že i když šestý sektor nebyl z pohledu Ruska tak úspěšný, pátý sektor dosáhl svého úspěchu. Protože právě demonstrace ruské vojenské síly odradila Kyjev v násilném potlačení okupantů na Krymu i na východní Ukrajině. (Rácz, 2015) Ruské vojenské síly byly soustředěny kolem hranic s Ukrajinou už od roku 2014. Ačkoliv Kreml to ospravedlňoval vojenskými cvičeními, představovala tato vojska permanentní ohrožení. Jakákoliv vojenská akce byla tedy ze strany Ukrajiny v roce 2014 vyloučená. (Rácz, 2015)

Podkapitola bude rozdělena do třech hlavních období, aby práce mohla podrobněji analyzovat, jak se využití vojenského sektoru měnilo v průběhu let. Tato období budou chronologicky seřazena tak, jak šla po sobě. První v rámci vojenského sektoru bude anexe Krymu. Druhým bude válka na východě Ukrajiny a třetím, bude oficiální invaze na Ukrajinu v roce 2022.

3. 2. 1 Neoznačené jednotky na Krymu

„Co nám může ruská operace na Krymu říci o budoucích vojenských intervencích? Že Rusko má vždy možnost sáhnout po nezákonné anexi území v sousedním státu.“ (Norberg, 2014, s. 41) Těmito dvěma větami otevírá svoji kapitolu pojednávající o operaci na Krymu Johan Norberg. Přesto, že práci vydal v roce 2014, dá se myšlenka, vzhledem k oficiální ruské invazi v roce 2022, považovat za nadčasovou. 27. února 2014 proruské jednotky obsadili krymský parlament. Následující den byla na hranicích mezi Krymem a pevninskou Ukrajinou

zřízena kontrolní stanoviště. Norberg popisuje čtyři způsoby využití ruského vojenského sektoru při operaci na Krymu:

1. Zastrášení Ukrajiny a jejího politického vedení
2. Diverzní akce
3. Usnadnění převzetí moci místními silami
4. Faktické obsazení a udržení Krymu (umožnění nezákonné anexe)

Od války v Gruzii v roce 2008 byly ruské vojenské jednotky pod velkou kritikou. Nejen kvůli rozpoutání války, ale také kvůli velmi špatné koordinaci. Od roku 2009 Rusko zvýšilo výdaje na obranu a reorganizovalo ozbrojené síly. To vedlo k většímu počtu smluvních vojáků, hlavně mezi lehkými silami pozemních jednotek. Ty sloužily při anexi zejména v prvotní fázi. (Karagiannis, 2014) Jakmile obsadily úřady a hlavní komunikační budovy, ke stabilizaci byly použity pěší jednotky, z velké části složené pouze z branců. Nenásilné zabránění Krymu bylo v dějinách poválečné Evropy dosud nevídanou událostí. Ruské jednotky prokázaly profesionalitu a disciplínu po celou dobu tajné operace. „V prvních dvou týdnech krize obklíčily základny ukrajinské armády, ale navzdory okamžikům napětí mezi oběma stranami nezahájily palbu“. (Karagiannis, 2014, s. 408) Místo palby zvolili taktiku zastrašování a přesvědčování. Podařilo se jim izolovat místní ukrajinské jednotky od jejich velitelského štábu.

Konkrétně se anexe zúčastnilo několik jednotek. Dle Igora Sutjagina, specialisty na ruské vojenské záležitosti, se na operaci podílela 3. brigáda Specnaz ze Samarské oblasti. Dále se operace zúčastnily jednotky z Černomořské flotily (431. námořní brigáda a 810. pěší brigáda námořní pěchoty). Je možné, že se zde objevily i jednotky rychlého nasazení z oblasti Moskvy. Na obsazení vládních budov se nejspíše podílely složky ruských soukromých bezpečnostních firem. (Karagiannis, 2014). Fotky jednotek unikly, i přes probíhající informační i kybernetickou válku, na internet. Okamžitě se po celém světě strhla debata o původu těchto jednotek. Soudě podle typu zbraní, typu nákladních aut a poznávacích značek bylo zřejmé, že se jedná o ruské vojenské jednotky. Mezi jejich taktiku patřilo využití uniforem bez insignií.¹⁴ Přesto jak uvedla BBC, se prezident Putin nechal slyšet, že „ve skutečnosti se jedná o členy skupin sebeobran organizovaných místními obyvateli, kteří si všechny uniformy a výstroj koupili v obchodě.“ (Shevchenko, BBC, 11. března 2014). Pro média informující o anexi to představovalo výzvu.

¹⁴„Insignie jsou odznaky hodnosti a hodností určené moci světských či církevních osob. Insignie jsou také symbolem příslušnosti a funkce osob. Insignie jako takové mají symbolizovat legitimitu osoby zastávat danou funkci a vlastnit určitou hodnost či postavení, naznačují tedy i hierarchii různých skupin lidí.“ Citace pochází z webu insignie.cz

Jak nazvat jednotky, které se tam nacházejí? Ruští novináři je začali označovat jako „zdvořilí muži“. Více se ale ustálil výraz „malí zelení mužičci“. Ten se dle kyjevské soukromé televize začal používat mezi obyvateli Krymu. Při projevech v parlamentu je takto dokonce označil i tehdejší ukrajinský premiér Arsenij Jaceňuk. Ukrajínští novináři ale byli k označení velmi kritičtí. Volali po tom, aby byly jednotky od začátku označované jako „Ruští okupanti“ nebo „okupanti z Ruska“. (Shevchenko, 2014) Přesto, že většinu operace provedly pozemní síly, k jejímu úspěchu přispěly i záložní složky. Například ruské námořnictvo. To blokovalo ukrajinským lodím ve vjezdu do přístavu v Sevastopolu.

Vladimir Putin poprvé přiznal, že se jednalo o ruské jednotky až o dva měsíce později. V televizním rozhovoru (v dubnu 2014), adresovaném celému národu, řekl: „Museli jsme podniknout nevyhnutelné kroky, aby se události nevyvíjely tak, jak se vyvíjejí na jihovýchodě Ukrajiny. Naše vojska samozřejmě stála za silami sebeobranu Krymu.“¹⁵

Prvním typem využití vojenského sektoru v hybridní válce jsou speciální jednotky bez insignií. Ty mají za úkol nikoliv konfrontovat nepřátelské jednotky v přímém boji, ale využít ostatních probíhajících sektorů hybridní války a zabrat (stabilizovat) situaci na okupovaném území. (Norberg, 2014) Využili moment překvapení, zatímco Ukrajina sestavovala novou prozatímní vládu a byla zaneprázdněna bojem v informačním a kybernetickém sektoru. Další klíčovou vojenskou výhodou byla významná vojenská základna Černomořské flotily v Sevastopolu. Její pozemní jednotka, 810. námořní brigáda, usnadňovala koordinaci pozemních jednotek. (Norberg, 2014)

Ruští vojáci mluvili stejným jazykem, sdíleli stejnou kulturu a etnickou příslušnost jako většina obyvatelů Krymu. Oba dva geografické faktory navíc byly nakloněny na stranu Ruska. Tím prvním byla geografická poloha poloostrova. Přerušování pozemní komunikace mezi Krymem a pevninou zvládl velmi malý počet jednotek. Druhým geografickým faktorem byla malá rozloha Krymu v porovnání s pevninskou částí Ukrajiny. (Kofman et al., 2017) Toto jsou podmínky, které nejdou samovolně vytvořit v jiných sousedních státech, se kterými Rusko sousedí.

¹⁵ Citace pochází z takzvané „flash zprávy“ ze serveru Reuters. Dostupné z <https://www.reuters.com/article/idUSL6N0N921H/>

3. 2. 2 Podpora separatistů na východní Ukrajině

Anexe Krymu vyvolala nepokoje na východě Ukrajiny. Proruští demonstranti obsadili vládní budovy v Doněcku a Luhansku, a požadovali nezávislost. Situace podnítil i fakt, že vedení Ukrajiny 23. února odhlasovalo zrušení úředního statusu ruštiny (v návaznosti na zákon o ruském jazyce). Ukrajinská vláda označila protesty jako provokaci, organizovanou proruskými agitátory a tajnými zpravodajskými službami. (Weissmann, 2021) Přesně to byl záměr Kremlu. Na rozdíl od operace na Krymu se zdálo, že ruskou strategií týkající se východní Ukrajiny bylo „vytvořit na Ukrajině ze své podstaty nestabilní entity mimo kontrolu centrální vlády, které měly sloužit jako páky ve vzájemných vztazích s Kyjevem ...“ (Weissmann, 2021, s. 216) Z pohledu Ruska je to naprosto zásadní změna oproti Krymu. Doněck a Luhansk jsou pro Rusko totiž užitečnější jako součást Ukrajiny než jako součást Ruska.

Ještě před větším zapojením klasických konvenčních metod se snažilo Rusko podnítit vytvoření konfederace „lidových republik“. Ta měla zahrnovat kromě Doněcka a Luhanska také velké části jižní a východní Ukrajiny, včetně Charkova, Chersonu, Dněpropetrovska, Mykolajivu, Oděsy a Záporoží. (Weissmann, 2021) Kampaně za takzvanou „Novorossii“ (název lidové republiky) byly organizovány Ukrajinci, které koordinovalo a financovalo Rusko. Snaha podnítit podporu většího separatistického hnutí ale selhávala a začala narážet na odpor ukrajinských úřadů i občanů. Faktorem byla velmi silná ukrajinská defenziva v rámci Civilního sektoru, o kterém pojednává podkapitola 3.1. Jediným úspěchem bylo, když separatisté a proruští aktivisté obsadili budovy místní správy v několika městech (konkrétně Doněck, Luhansk, Kramatorsk, Slovjansk), poté vyhlásili Doněckou a Luhanskou nezávislou republiku. (Weissmann, 2021) Reakcí Ukrajiny bylo vytvoření protiteroristické operace (ATO), která měla zastavit separatistické milice.

Od začátku se Rusko snažilo dosáhnout svých cílů na východní Ukrajině, aniž by muselo do konfliktu otevřeně zasahovat. Omezilo tedy své zapojení na oddíly speciálních sil a bezpečnostní kontraktory působící pod falešnou identitou. Separatistické síly podporovalo politicky a ekonomicky, dále jim také poskytovalo vybavení. (Weissmann, 2021) První výraznější ruská intervence byla vidět v bitvě o doněcké letiště, které se zúčastnily vedle separatistů i dobrovolníci z Ruska. Tato bitva znamenala začátek posunu hybridní války ke konvenčnější taktice. Bitva začala 28. září 2014 a skončila až v lednu 2015. Na počátku bitvy zajišťovalo letiště brigáda ukrajinské armády. Město Doněck už bylo ale v rukou separatistů a bojovníků Doněcké a Luhanské separatistické republiky. Cílem separatistických jednotek bylo přitáhnout střelbu ukrajinských vojáků směrem na Doněck. Čím více by ukrajinské jednotky

ostřelovaly Doněck (a s tím i separatisty) tím více by se řadoví občané Doněcku obraceli proti kyjevským jednotkám. (Fox, 2019) Při obléhání letiště využili separatisté mohutné dělostřelecké salvy, aby zakryli svůj pozemní postup. Jejich cílem bylo obklíčit letiště ze všech stran. To se jim však za celou dobu obléhání nepovedlo. „... průchodné obklíčení umožňovalo omezené, ale životně důležité zásobování a posilování z Pisek, malého města západně od přistávací dráhy, které bylo stále pod kontrolou Kyjeva“. (Fox, 2019, s. 7) Separatisté za výrazné pomoci ruských jednotek nakonec letiště dobyli, poslední ukrajinské jednotky padly 21. ledna 2015. (Fox, 2019)

„Zapojení Ruska do bojů dosáhlo do konce roku 2014 vrcholu v podobě 10 000 vojáků, poté se na obou územích střídal podobný počet ruských vojáků.“ (Weissmann, 2021, s. 218) Počátkem 2015 se mobilizací Ukrajiny a velmi silným posilováním separatistických hnutí ze strany Ruska, postupně měnila povaha konfliktu. Co začalo jako boje mezi separatisty a nedostatečně vybavenými ukrajinskými jednotkami, pokračovalo jako střet dvou mnohem větších sil, Ukrajiny a Ruska. Ve srovnání s Krymem muselo Rusko postupně nasazovat stále větší počet armádních jednotek a zbraní, aby dosáhlo svých cílů. (Weissmann, 2021) V průběhu let 2014 a 2015 tak konflikt přešel z místního povstání vedeného zvenčí, na boje nízké intenzity mezi dvěma státy.

3. 2. 3 Vojenská invaze v roce 2022

24. února 2022 zahájilo Rusko neskrývanou, nekamuflovanou vojenskou invazi na Ukrajinu. Vojáci a obrněná technika překročila hranice na třech místech. Z východu Ukrajiny, ze severu od hranic s Běloruskem a z okupovaného Krymu na jihu. Prezident Vladimir Putin ve svém projevu, který měl v den invaze ráno, prohlásil: „Nenechali nám (NATO) jinou možnost obrany Ruska a našeho lidu než tu, kterou jsme nuceni použít dnes. Za těchto okolností musíme přijmout odvážná a okamžitá opatření. Lidové republiky Donbasu požádaly Rusko o pomoc.“ Dále pokračoval: „V této souvislosti jsem v souladu s článkem 51 (kapitola VII) Charty OSN, se souhlasem Rady federace Ruska a v rámci plnění smluv o přátelství a vzájemné pomoci s Doněckou lidovou republikou a Luhanskou lidovou republikou, ratifikovaných Federálním shromážděním 22. února, přijal rozhodnutí o provedení zvláštní vojenské operace.“ (Putin, Kremlin.ru, 2022)

Invaze začala masivní palebnou kampaní. Útokům předcházelo rozsáhlé použití elektronických prostředků k narušení a poškození radarů, které měly zajišťovat protivzdušnou obranu. Následovalo použití řízených a balistických střel odpálených z námořních, vzdušných

a pozemních odpalovacích systémů. Seznam ruských cílů zahrnoval průmyslová zařízení, sklady pohonných hmot, infrastrukturu a muniční sklady. Přesnost ruské armády a efektivní využití palebné munice bylo ale na velmi nízké úrovni. (Zabrodskiyi et al., 2022) Přesto se Rusku podařilo zasahovat své cíle, hlavně díky velmi slabé protivzdušné obraně. V první fázi války byla úspěšnost zachycení ruských střel 12–18 %. V průběhu konfliktu se tato hodnota vyšplhala postupně až na 40–60 % zachycených ruských střel ukrajinskou protivzdušnou obranou. (Zabrodskiyi et al., 2022)

Ruské vedení předpokládalo, že Kyjev padne do tří dnů od začátku invaze. Další klíčová města měla poté padnout do 10–14 dnů. Zdeněk Kříž (2023, s. 87) ve své knize *Cesta z Ruska* uvádí, že se „vlastního ruského útoku přímo účastnilo kolem 120 000 – 150 000 vojáků v přibližně 150 praporečnických skupinách, což je velmi málo, pokud vezmeme v potaz, že cílem útoku byla země o přibližně 500 000 kilometrech čtverečních s 40 miliony obyvatel.“ Ruské invazní síly tedy byly proti ukrajinské armádě v početní nevýhodě. Dále Rusové předpokládali, že se Ukrajina nebude stavět na odpor a podaří se ustanovit novou ukrajinskou vládu, která by šla na ruku Moskvě. Vše nad rámec rychlého zničení a dobytí Kyjeva, bylo považováno za selhání. (Kříž, 2023)

V prvních týdnech války nešlo o válku na dvou souvislých frontách. Jednalo se spíše o boje, které měly manévrovací charakter. Postupem času se ukázalo, že obě dvě strany byly zaskočeny průběhem konfliktu, protože jejich předválečné předpoklady se ukázaly mylné. Pro Ukrajinu bylo šokující, že hlavní úder přijde z východu a z jihu. Z oblastí, které už před rokem 2022 ovládala Ruská federace. „Nepočítalo se s rychlou ruskou snahou ovládnout Kyjev a na operačním směru Gomel-Kyjev mělo velmi slabé krycí síly.“ (Kříž, 2023, s. 88) Ukrajinské vedení očekávalo, že hlavní boje budou už od začátku na Donbase, kde mělo i jádro svých sil. Navíc vybudovalo i na směrech očekávaného postupu protivníka hluboké obrané pozice. Rusko sice zde opravdu udeřilo, hlavním důvodem bylo ale poutat jádro ukrajinských sil a tím znemožnit jejich přesun na směr Gomel-Kyjev. Jelikož zde Rusko očekávalo velké ztráty, tak jejich útočné síly tvořily zejména proxy armády DLR a LLR, kterým poskytovalo palebnou, logistickou a zpravodajskou podporu. (Kříž, 2023)

Ruské jednotky byly zaskočeny hlavně faktem, že do války opravdu šly. V předvečer invaze jim totiž bylo sděleno, že odpor ukrajinské armády se neočekává. Hlavním cílem skupiny jednotek, které pochodovaly směrem na Kyjev, bylo vyřadit ukrajinské vrcholné vedení státu. Dalším cílem bylo „... rychlým výpadem obsadit Kyjev, ustanovit kolaborantskou loutkovou vládu, která by nařídila ozbrojeným silám přestat klást invazi odpor a přeměnit

agresivní válku ve válku občanskou.“ (Kříž, 2023, s. 90) Po několika dnech invaze ruskému velení došlo, že dobýt Kyjev do třech dnů je nereálné. Ruské síly se tedy začaly soustředit více na obkličování ukrajinských jednotek a jejich postupné ničení. Vojenské cíle se tedy změnily na: „Zničení ukrajinské armády v Donbasu, obsazení a anexi Luhanska a Doněcka a z této pozice donutit Kyjev k jednání za nevýhodných podmínek“. (Zabrodskiyi et al., 2022, s. 35) V době změny strategických cílů panovala v Rusku i debata ohledně potřeby celkové mobilizace obyvatelstva. Ta nakonec ale nebyla provedena. Bylo by velmi zajímavé pozorovat, jak se postupem invaze měnila taktika ruské armády na Ukrajině. Kříž ve své knize například popisuje 4 zásadní změny v hlavní vojenské strategii od začátku invaze v únoru 2022 do roku 2023. Takové zkoumání je ale už za časovým vymezením této bakalářské práce a není jejím předmětem.

3.3 Hlavní sektory ruské hybridní války

„Forma války, kterou Rusko použilo na Ukrajině v roce 2014 a která se často nazývá hybridní válkou, má za cíl porazit cílovou zemi tím, že zlomí její schopnost klást odpor, aniž by skutečně zahájila plnohodnotný vojenský útok.“ (Rácz, 2015, s. 87) Podobu ruské hybridní války tato bakalářská práce popsala v teorii sedmi sektorů od Mikaela Weissmanna. Jak jsme mohli vidět, hybridní válka využívá celé spektrum vojenských i nevojenských prostředků. Můžeme ale konstatovat, že ruská hybridní válka na Ukrajině byla úspěšná v roce 2014 při obsazení Krymu, dále ale její efektivita a úspěchy upadaly. Zejména proto, že se nepodařilo podnítit povstání většího počtu obyvatel na východní Ukrajině, kteří by se snažili odtrhnout od centrální vlády v Kyjevě.

Seřadit všechny jednotlivé sektory ruského hybridního válčení v letech 2014–2022 podle důležitosti by bylo velmi problematické a mohlo by to být předmětem navazující diplomové práce. Každý sektor sehrál v ruské taktice svou nezástupnou roli. Mezi nejvýraznější sektory patří bezpochyby sektor kybernetický a sektor informačních operací. Ve společné těsné koordinaci provázejí tento konflikt od samého začátku. Využití těchto dvou sektorů má taktéž mnoho podob jako jsou: trolling na sociálních sítích, dezinformace šířené televizním i rozhlasovým vysíláním nebo také softwarové útoky na kritickou infrastrukturu. Informace se v dnešní době používají jako zbraně. Samotné nakládání s informacemi hraje ve válečném konfliktu, ale i v dobách míru, obrovskou společenskou roli. (Řehka, 2017)

Nejméně výrazný byl ekonomický (energetický sektor). I přes jeho využití ruskou firmou Gazprom, která hrála v tomto sektoru prim, se do teď vedou diskuze, zda Moskva využila svůj celkový potenciál v tomto sektoru naplno. Rusko navíc „proti Ukrajině nepoužilo „energetickou zbraň“ v podobě dlouhodobého totálního přerušování dodávek zemního plynu ...“ (Šír, 2017, s. 159) Zdálo se spíše, že více je závislé Rusko na Ukrajině než Ukrajina na Rusku. Bez dodávek na Ukrajinu by se Gazprom ocitl ve velmi těžké finanční situaci. I to mohl být jeden z důvodů, proč se k totálnímu zastavení Moskva nakonec neuchýlila. (Šír, 2017) Významnou roli v potlačení potenciálu ekonomického sektoru hrály i sankce, které byly na Rusko uvaleny západními zeměmi. Tamní ekonomika začala vykazovat kvůli nim špatné výsledky. Výpadek dalších příjmů z prodeje do EU by byl ještě bolestivější, možná i smrtící. (Šír, 2017) Ze strany Kremlu šlo spíše teda o takové vymezení hranic. Zjištění, jak daleko může v rámci svých hybridních taktik zajít, tak, aby nevyprovokoval moc velký ukrajinský i mezinárodní odpor. I z tohoto sektoru ale panuje důležité zjištění, a to je fakt, že Gazprom opravdu velmi úzce spolupracuje s Kremlem. Šír (2017, s. 161) ve své knize dokonce píše, že „Kreml rovná se Gazprom.“

Závěr

Bakalářská práce se zabývala tématem podoby hybridní války mezi Ruskem a Ukrajinou v letech 2014–2022. Cílem práce bylo analyzovat, jakou podobu mělo ruské hybridní válčení na Ukrajině. Časově byla práce vymezena lety 2014–2022. Hlavní výzkumná otázka zněla: *Jakou podobu měla ruské hybridní válka na Ukrajině v letech 2014–2022?* K tomu, aby práce našla odpověď na tuto otázku, byla zvolena teorie sedmi sektorů hybridního válčení od Mikaela Weissmanna. Tato teorie byla následně aplikována na jednotlivé aspekty ruské hybridní války na Ukrajině v daném časovém rozmezí.

První část práce se zabírala teoretickým ukotvením konceptu hybridní války. V úvodu bylo nastíněno, proč autor považuje za důležité analyzovat ruskou hybridní válku na Ukrajině a přispět k debatě ohledně hybridních válek. Následně bylo definováno i časové rozmezí, kterým se práce bude zabírat. První kapitola se zaměřila zejména na perspektivu předních autorů v problematice hybridních válek. Byly představeny jejich teze a teorie, které byly stěžejní při vývoji pojmu. Následovně byla na základě ruské literatury analyzována i hybridní válka z pohledu Moskvy. Konec první kapitoly byl věnován teorii sedmi sektorů hybridního válčení.

Druhá kapitola se zaměřila na samotné aplikování teorie sedmi sektorů hybridního válčení. Cílem kapitoly bylo analyzovat prvních pět sektorů. Konkrétně tedy: diplomatický, ekonomický, kybernetický, informační a sektor nekonvenčních metod. Každému jednotlivému sektoru byla věnována samostatná podkapitola. Nejprve byl sektor stručně představen. Následně byly uvedeny konkrétní příklady ruských činů, které spadaly pod daný sektor. Rozhodující bylo zejména časové kritérium. Ruské hybridní kroky musely být provedeny mezi lety 2014–2022, aby mohly být použity jako příklad využití sektoru v hybridní válce.

Cílem třetí kapitoly byla analýza dvou zbývajících sektorů, konkrétně tedy civilního a vojenského. Civilní sektor byl jako jediný sektor analyzován z pohledu ukrajinské defenzivy. Na rozdíl od ostatních, které byly analyzovány z pohledu ruské ofenzivy. Bylo to zejména z důvodu provázanosti civilistů a vojáků, kteří spolu operují na jednom bojišti. Jelikož se hybridní válka odehrává na území Ukrajiny byla předmětem analýzy právě tato spolupráce. Ruští civilisté s ruskými vojáky v této hybridní válce nijak nespolupracují. Nebylo tedy možné, analyzovat tento sektor z pohledu ruské ofenzivy tak, jak tomu bylo u těch ostatních.

Práce splnila svůj hlavní cíl, kterým bylo analyzovat podobu ruské hybridní války. Na konkrétních příkladech, doložených z odborných pramenů ale také z novinových článků bylo ukázáno, jak Rusko na Ukrajině v daném časovém období postupovalo a jakou podobu měla ruská hybridní válka. Velkým úspěchem práce je analyzování všech sektorů zejména proto, že práce ukázala využitelnost teorie sedmi sektorů od Weissmanna. Ukázalo se, že aplikováním teorie můžeme získat velmi cenné informace z oblasti hybridního válčení. Dílčím úspěchem práce je také otevření nových možností výzkumu v několika oblastech. Práce otevřela stěžejní témata, která by se mohla objevit v některých dalších bakalářských, či diplomových pracích. Například zda by bylo pro Rusko únosné využít naplno ekonomický sektor a zastavit dodávky plynu na Ukrajinu, potažmo do celé Evropy. Další navazující téma by mohlo být zkoumání, jak se strategicky měnily cíle ruské armády v závislosti na jejich neúspěšných pokusech v prvních třech dnech války dobýt Kyjev. Nebo také téma z médií, zjistit, jak velký vliv mají při šíření dezinformací média oproti občanům na sociálních sítích.

Nedostatek výzkumu je jeho stručnost. V jednotlivých sektorech hybridního válčení by se mohlo poukázat na další, velmi důležitá dílčí témata, která by si zasloužila více prostoru. Každý sektor by si zasloužil samostatnou plnohodnotnou kapitolu, například i s historickým exkurzem a jinými příklady využití daného sektoru v jiných regionech a konfliktech. Navazující vědecké práce by se mohly taktéž věnovat rozšíření tohoto konceptu a jeho následného aplikování na jinou situaci, než byla v tomto výzkumu. Dílčím nedostatkem je také pohled teorie sedmi sektorů. Přesto, že Weissmann při tvoření těchto sektorů vycházel také z konceptu schematizace války nové generace, který vytvořili Čekinov s Bogdanovem, stále se jedná o teorii vytvořenou západním autorem. V ruské diskuzi o hybridním válčení není vytvořena žádná definice použitých sektorů, tudíž není možné aplikovat ruskou teorii sektorů na hybridní válčení. Jedná se tedy o převážně západní pohled na ruské hybridní válčení.

Mezinárodní vztahy a mezinárodní politika je velmi rychle se vyvíjející prostředí. S vývojem stále nových technologií se možná v několika letech přidá další sektor, sektor umělé inteligence. Jeho zkoumání v souvislosti s dezinformacemi, vytvářením deepfake videí a jejich následného použití k politickému nátlaku na společnost, by mohl být dalším klíčovým výzkumem v této oblasti.

Anotace bakalářské práce:

Název: Ruská hybridní válka na Ukrajině 2014–2022

Jméno: Martin Baran

Univerzita: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta

Katedra: Katedra politologie a Evropských studií

Obor: Mezinárodní vztahy a bezpečnost

Vedoucí práce: Mgr. Markéta Žídková, Ph.D., M.A.

Počet stran a znaků (včetně mezer): 57 s., 125 805 znaků

Počet titulů použité literatury: 70

Klíčová slova: Ruská federace, Ukrajina, hybridní válka, sedm sektorů hybridní války

Abstrakt:

Bakalářská práce pojednává o ruské hybridní válce na Ukrajině v letech 2014–2022. Cílem je analyzovat, jak vypadalo ruské hybridní válčení na Ukrajině v letech 2014–2022. K tomuto cíli práce používá analýzu sedmi sektorů hybridního válčení definovanou Mikaelem Weissmannem. Hlavní výzkumná otázka zní: *Jakou podobu měla ruská hybridní válka na Ukrajině v letech 2014–2022?* Nejprve práce představuje teoretickou rovinu termínu „hybridní válka“. Následně aplikuje teorii sedmi sektorů na ruské hybridní válčení v daném časovém úseku. Každému sektoru je věnována samostatná podkapitola, ve které je ukázáno, jak Rusko postupovalo při vedení hybridní války na Ukrajině.

Abstract:

The aim of the thesis is to analyse what the Russian hybrid warfare in Ukraine looked like in 2014–2022. To achieve this aim, the thesis uses the seven sectors of hybrid warfare analysis defined by Mikael Weissmann. The main research question is: *What form did Russian hybrid warfare in Ukraine take in 2014–2022?* First, the thesis introduces the theoretical level of the term „hybrid warfare“. It then applies the seven-sector theory to Russian hybrid warfare during the time period in question. Each sector is given its own subchapter, which shows how Russia has proceeded in waging hybrid warfare in Ukraine.

Seznam literatury a zdrojů

Askerov, A. (2020) *The Nagorno Karabakh Conflict The Beginning of the Soviet End*. ResearchGate.

BBC.com (2014, 7. dubna) *Ukraine crisis: Protesters declare Donetsk 'republic'*. Dostupné z <https://www.bbc.com/news/world-europe-26919928>

Beehner, L. (2018, 20. března). *Analyzing the Russian Way of War: Evidence from the 2008 Conflict with Georgia*. Modern War Institute. Dostupné z <https://vtechworks.lib.vt.edu/items/b0131c68-1c8c-46ec-a7bc-bce88f0e0208>

Bielieskov, M. (2021). *The Russian and Ukrainian Spring 2021 War Scare*. Central for strategic & international studies. Dostupné z <https://www.csis.org/analysis/russian-and-ukrainian-spring-2021-war-scare>

Blažek, V. (2021, 21. dubna). *Vrbětice přehledně: Jaké jsou důkazy proti Rusům? A co se ví o výbuchu?* Dostupné z <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/vrbetice-prehledne-jake-jsou-dukazy-proti-rusum-a-co-se-vi-o-vybuchu-151419>

Cunningham, C. (2020, 12. listopad). *A Russian Federation Information Warfare Primer*. The Henry M. Jackson School of International Studies. University of Washington. Dostupné z <https://jsis.washington.edu/news/a-russian-federation-information-warfare-primer/>

CYBERSECURITY & INFRASTRUCTURE SECURITY AGENCY (2021, 20. července) *Cyber-Attack Against Ukrainian Critical Infrastructure*. Americas cyber defense agency. Dostupné z <https://www.cisa.gov/news-events/ics-alerts/ir-alert-h-16-056-01>

Daniliuk, M. (2014). *Three Stories about How Ukrainians Are Arming the Ukrainian Army*. Ukrainian Pravda.

Darczewska, J. (2015). *ACTIVE MEASURES: Russia's key export*. Centre for Eastern Studies. ISBN 978-83-65827-03-6

Düben, A. B. (2020, 1. července). *“There is no Ukraine”*: Fact-Checking the Kremlin’s Version of Ukrainian History. The London School of Economics and Political Science. Dostupné z <https://blogstest.lse.ac.uk/lseih/2020/07/01/there-is-no-ukraine-fact-checking-the-kremlins-version-of-ukrainian-history/>

Ertl, M. (2023, 28. září). *Nagorno-Karabakh: Conflict between Azerbaijan and Armenians explained*. BBC.com. Dostupné z <https://www.bbc.com/news/world-europe-66852070>

Faulconbridge, G. (2017). *Factbox – What is Russia's GRU military intelligence agency?* Reuters. Dostupné z <https://www.reuters.com/article/idUSKCN1MF1VQ/>

Fox, C. A. Major (2019). „*Cyborgs at Little Stalingrad*“: A Brief History of the Battles of the Donetsk Airport. The Institute of land warfare. Vyd. 125. Dostupné z <https://www.ausa.org/sites/default/files/publications/LWP-125-Cyborgs-at-Little-Stalingrad-A-Brief-History-of-the-Battle-of-the-Donetsk-Airport.pdf>

Fridman, O. (2019). *On the “Gerasimov Doctrine”*: Why the West Fails to Beat Russia to the Punch. PRISM, 8(2), 100–113. Dostupné z <https://www.jstor.org/stable/26803233>

Galeotti, M. (2017). *Russian intelligence is at (political) war*. NATO Review. Dostupné z <https://www.nato.int/docu/review/articles/2017/05/12/russian-intelligence-is-at-political-war/index.html>

Galeotti, M. (2018). *The mythical ‘Gerasimov Doctrine’ and the language of threat*. Critical Studies on Security, 7(2), 157–161. <https://doi.org/10.1080/21624887.2018.1441623>

Gerasimov, V. (2013) *THE VALUE OF SCIENCE STYLISH PREDICTION*. In *Moscows Shadows*. Dostupné z <https://rosalpina.media/gerasimov-the-value-of-science-is-in-prediction-pdf#/business-income-and-extra-expense-insurance>

Giles, K. (2016.) *Handbook of Russia Information Warfare*. NATO Defense College. Řím. ISBN: 978-88-96898-16-1

Golovchenko, Y., Hartmann, M. & Adler-Nissen, R. (2018). *State, media and civil society in the information warfare over Ukraine: citizen curators of digital disinformation*. *International Affairs* (Royal Institute of International Affairs 1944-), 94(5), 975–994. Dostupné z <https://www.jstor.org/stable/48587372>

Gorelov D. & Kornievsky O. (2015). *Voluntary Movement: World Experience and Ukrainian Citizens' Practices*. National Institute of Strategic Research, Kyjev. Dostupné z <https://www.niss.gov.ua/sites/default/files/2015-02/volonter-697e4.pdf>

Hoffman, F. G. (2007). *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*. Potomac Institute for Policy Studies, Virginia

Chekinov, S. G. & Bogdanov S. A. (2013). *On The Nature and Content of Wars of a New Generation*. *Voennaya Mysl'* (Military Thought)

Chochia, A. & Hoffmann, T. (2018). *The Institution of Citizenship and Practices of Passportization in Russia's European Neighborhood Policies*. ResearchGate. Dostupné z https://www.researchgate.net/publication/327721151_The_Institution_of_Citizenship_and_Practices_of_Passportization_in_Russia's_European_Neighborhood_Policies

Institute for the Study of War (2024, 20 února). *Fact Sheet: The Kremlin's Occupation Playbook: Coerced Russification and Ethnic Cleansing in Occupied Ukraine*. ISW Press. Dostupné z <https://www.understandingwar.org/backgrounder/fact-sheet-kremlins-occupation-playbook-coerced-russification-and-ethnic-cleansing>

Interfax.ru (2021). *Минобороны заявило о планах НАТО сосредоточить 40 тыс. военных у границ России*. Dostupné z <https://www.interfax.ru/russia/760993>

Kalčák, F. (2021, 7. květen). *PŘEHLEDNĚ: Vše o kauze Vrbětice, podílu Ruska na výbuchu i diplomatické roztržce*. Dostupné z <https://cnn.iprima.cz/kauza-vrbetice-rusko-vybuch-vyhosteni-diplomate-id>

Karagiannis, E. (2014). *The Russian Interventions in South Ossetia and Crimea Compared: Military Performance, Legitimacy and Goals, Contemporary Security Policy*. Taylor & Francis Group – Routledge. DOI 10.1080/13523260.2014.963965.

Kobrinskaya, I. (2014). *Russian foreign policy: Traditional vectors in a new geopolitical situation*. PonarsEurasia – Policy Memos. Dostupné z <https://www.ponarseurasia.org/memo/russian-foreign-policy-traditional-vectors-new-geopolitical-situation>

Kofman, M., Migacheva, K., Nichiporuk, B., Radin, A., Tkacheva, O., & Oberholtzer, J. (2017). *Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine*. RAND Corporation eBooks. Dostupné z https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1498.html

Kříž, Z. (2023). *Cesta z Ruska: Ruská agrese proti Ukrajině a její důsledky*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-280-0260-2

Kurfürst, J., & Paďourek, J. (Eds.). (2021). *Za zrcadlem: hybridní válka jako staronový fenomén mezinárodních vztahů*. Praha: Academia.

Lanoszka, A. (2016). *Russian hybrid warfare and extended deterrence in eastern Europe*. *International Affairs*, 92 (1), 175 – 195. Dostupné z <https://academic.oup.com/ia/article-abstract/92/1/175/2199942?redirectedFrom=fulltext>

Lewis, J. A. (2022). *Cyber War and Ukraine*. Center for Strategic and International Studies (CSIS). Dostupné z <http://www.jstor.org/stable/resrep41883>

Matviyishyn, I. (2020, 25. června). *How Russia weaponizes the language issue in Ukraine*. Atlantic Council. Dostupné z <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/putin-is-the-only-winner-of-ukraines-language-wars/>

McCuen, J. J. (2008). *Hybrid Wars*. *Military Review* [Online]. Dostupné z https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/militaryreview/Archives/English/MilitaryReview_20080430_art017.pdf

McGuinness, D. (2017). *How a cyber attack transformed Estonia*. BBC World. Dostupné z <https://www.bbc.com/news/39655415>

Medvedev, N. P., Slizovskiy, D. E., Glebov, V. A., Medvedev, V. N. & Amini, Abdul Rahman. (2019). *Ethno-language issue as source of separatism and instability in Ukraine*. Journal of Politics and Law, s. 111–17.

Mokryk R. & Padevět, J. (2023). *Hovory o Ukrajině*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-3436-6

NATO. (2014). *Wales Summit Declaration*. Nato.int. Dostupné z https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm?selectedLocale=en

Norberg, J. (2014). *A Rude Awakening Ramifications of Russian Aggression Towards Ukraine*. FOI, Stockholm. ISSN 1650-1942.

Nemeth, W. J. (2002). *FUTURE WAR AND CHECHNYA: A CASE FOR HYBRID WARFARE* (Diplomová práce). NAVAL POSTGRADUATE SCHOOL Monterey, California.

O'Neill, P. H. (2022). *Russia hacked an American satellite company one hour before the Ukraine invasion*. MIT Technology Review. Dostupné z <https://www.technologyreview.com/2022/05/10/1051973/russia-hack-viasat-satellite-ukraine-invasion/>

Osborn, A., & Antonov, D. (2022). *Putin orders troops to Ukraine after recognizing breakaway regions* [Online]. Dostupné z <https://www.reuters.com/markets/europe/kremlin-says-no-concrete-plans-summit-with-biden-over-ukraine-2022-02-21/>

Pomerantsev, P. (2014). *Russia and the Menace of Unreality*. The Atlantic. Dostupné z <https://www.theatlantic.com/international/archive/2014/09/russia-putin-revolutionizing-information-warfare/379880/>

Popov, V. (2019). *ROBUST CIVIL-MILITARY RELATIONS—ONE OF THE MOST POWERFUL TOOLS TO COUNTERACT RUSSIAN HYBRID WARFARE: THE CASE OF UKRAINE*. (Diplomová práce) Naval postgraduate school, Monterey, California.

Pringle, W. R. (2024). *Federal Security Service*. Britannica. Dostupné z <https://www.britannica.com/topic/Federal-Security-Service>

Putin, V. (2000). *Выступление на Всероссийском совещании по вопросам развития топливно-энергетического комплекса*. Kremlin.ru. Dostupné z <http://kremlin.ru/events/president/transcripts/21184>

Putin, V. (2014). *Presidential Address to the Federal Assembly*. Kremlin.ru. Dostupné z <http://en.kremlin.ru/events/president/news/47173>

Putin, V. (2022). *Address by the President of the Russian Federation*. Kremlin.ru. Dostupné z <http://www.en.kremlin.ru/events/president/transcripts/67843>

Rácz, A. (2015). *Russia's Hybrid War in Ukraine Breaking the Enemy's Ability to Resist* [Online]. The Finnish Institute of International Affairs. Dostupné z <https://www.fia.fi/en/publication/russias-hybrid-war-in-ukraine>

Rbc-Ukraine (2018). *Already Spent Half a Million Hryvnia: Pritula Called for Help to Paramedics and Snipers*. Dostupné z <https://styler.rbc.ua/ukr/zhizn/potratil-polmilliona-griven-pritula-prizval-1539172370.html>

Renz, B. (2016). *Russia and 'hybrid warfare'* [Online]. Contemporary Politics, 22(3), 283-300. <https://doi.org/10.1080/13569775.2016.1201316>

Renz, B. & Smith, H. (2016). *After „hybrid warfare“, what next?* Prime Minister Office. Dostupné z <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/873e92fc-c475-4bc2-8bdf-a23e43f43fac/content>

Ruskiymir.ru. *BOUND A RUSSIAN WORLD*. Dostupné z <https://ruskiymir.ru/fund/>

Rusnáková, S. (2017). *Russian New Art of Hybrid Warfare in Ukraine*. Slovak Journal of Political Science, kapitola 17. DOI: 10.1515/sjps-2017-0014

Rühle, M. & Grubliauskas, J. (2015.) *Energy as a Tool of Hybrid Warfare*. NATO Research Paper. Defense College: Řím.

Řehka, K. (2017). *Informační válka*. Academia: Praha. ISBN 978-80-200-2770-2.

Samokhvalov, V. (2015). *Ukraine between Russia and the European Union: Triangle Revisited*. Europe-Asia Studies, 67:9, 1371-1393, DOI: 10.1080/09668136.2015.1088513

Shevchenko, V. (2014, 11. března) *"Little green men" or "Russian invaders"?* BBC. Dostupné z <https://www.bbc.com/news/world-europe-26532154>

Schmid, U. (2021). *Russki Mir*. Dekoder. org. Dostupné z <https://www.dekoder.org/de/gnose/russki-mir>

Snegovaya, M. (2015). *PUTIN'S INFORMATION WARFARE IN UKRAINE: SOVIET ORIGINS OF RUSSIA'S HYBRID WARFARE*. In *PUTIN'S INFORMATION WARFARE IN UKRAINE: SOVIET ORIGINS OF RUSSIA'S HYBRID WARFARE* (pp. 1–28). Institute for the Study of War. Dostupné z <http://www.jstor.org/stable/resrep07921.1>

Šír, J. (2017). *Ruská agrese proti Ukrajině*. Praha: Karolinum.

Tass.ru (2021). *Свыше 10 тыс. военнослужащих задействованы в межвидовых учениях ВС РФ в Крыму*. Dostupné z <https://tass.ru/armiya-i-opk/11216411>

Tass.ru (2023). *Путин заявил, что Россия на Украине борется за Русский мир*. Dostupné z <https://tass.ru/politika/17261539>

Thomas, T. (2020). *THE CHEKINOV-BOGDANOV COMMENTARIES OF 2010-2017: WHAT DID THEY TEACH US ABOUT RUSSIA'S NEW WAY OF WAR?* MITRE, the Department of Defense US government. McLean, Virginia.

Tully, A. (2014). *State Of Emergency In Ukraine As Russia Cuts Off Coal*. Oilprice.com. Dostupné z <https://oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/State-Of-Emergency-In-Ukraine-As-Russia-Cuts-Off-Coal.html>

Walker, K. (2015). *Kyiv's suspension of gas flow to eastern Ukraine 'smells of genocide' says Putin*. Euronews.com. Dostupné z <https://www.euronews.com/2015/02/25/kyiv-s-suspension-of-gas-flow-to-eastern-ukraine-smells-of-genocide-says-putin>

Walker, R. G. (1998). *THE UNITED STATES MARINE CORPS AND SPECIAL OPERATIONS* (Diplomová práce). Naval postgraduate school, Monterey, California.

Weissmann, M. Nilsson, N. Palmerz, B. & Thunholm, P. (2021) *Hybrid Warfare: Security and Asymmetric Conflict in International Relations*. Swedish Defence University.

Zabrodskyi, M., Watling, J. Danylyuk, O. & Reynolds, N. (2022). *Preliminary Lessons in Conventional Warfighting from Russia's Invasion of Ukraine: February–July 2022*. Royal United Services Institute for Defence and Security Studies.